

Надзорот на граѓанското општество врз безбедносниот сектор и родот

Карен Барнс и Питер Албрехт

Надзорот на граѓанското општество врз безбедносниот сектор и родот

Карен Барнс и Питер Албрехт

Овој документ беше првично објавен во 2008 година како “Toolkit on Gender and Security Sector Reform” од страна на Канцеларијата за демократски институции и човекови права на ОБСЕ (ОДИХР), Центарот за демократска контрола врз оружените сили од Женева (DCAF) и Меѓународниот институт за истражување и обука за унапредување на жените на Обединетите нации (УН-ИНСТРАВ).

Збирка алатки за родот и РБС

За авторот

Карен Барнс и Питер Албрехт од International alert

International Alert е НВО базирана во Лондон која повеќе од 20 години работи на поставување на основите за траен мир и безбедност во заедници погодени од насилни конфликти. Повеќестраниот пристап на International Alert се фокусира и во и низ различни региони; настојувајќи да формира политики и практики кои влијаат на градењето мир; и помагајќи да се изградат вештини и капацитет преку обуки. Регионалната работа на International Alert е базирана во Големите езера во Африка, Западна Африка, Јужен Кавказ, Непал, Шриланка, Филипините и Колумбија. Тематските проекти на International Alert работат на локално, регионално и меѓународно ниво, фокусирајќи се на трансверзалните теми од критична важност за градењето одржлив мир. Тие ги опфаќаат бизнисот и економијата, родот, власта, помошта, безбедноста и правдата.

Уредници

Меган Бастик и Кристин Валасек, DCAF

Благодарност

Би сакале да им се заблагодариме на следниве луѓе за нивните вредни коментари на нацртите за оваа алатка: Шерон Бхагван-Ролс, Марина Капарини, Сем Кук, Лејмах Гбови, Гиџи Гја, Френк Камунга, Ник Килик, Мина Литикаинен, Елизабет Портер и УН-ИНСТРАВ. Исто така, би сакале да им се заблагодариме на Бенџамин Бакланд, Ентони Драмонд и Мугихо Такешита за нивната помош при уредувањето и на Ања Ебнотер за водењето на проектот.

Збирка алатки за родот и РБС

Оваа Алатка за Креирање на политиката за национална безбедност и родот е дел од Збирката алатки за родот и РБС. Осмислена да обезбеди практичен вовед во родовите прашања за практичарите и креаторите на политики за реформата на безбедносните структури, Збирката ги опфаќа следниве 12 Алатки и соодветни Практични белешки:

1. Реформа на безбедносниот сектор и родот
 2. Реформа на полицијата и родот
 3. Реформа на одбраната и родот
 4. Реформа на правосудниот систем и родот
 5. Реформа на казниот систем и родот
 6. Гранично управување и родот
 7. Парламентарен надзор врз безбедносниот сектор и родот
 8. Креирање на политиката за национална безбедност и родот
 9. Надзорот на граѓанското општество врз безбедносниот сектор и родот
 10. Приватни воени и безбедносни компании и родот
 11. Проценка, набљудување и оценка на РБС и родот
 12. Родова обука за кадарот во безбедносниот сектор
- Прилог за меѓународните и регионалните закони и инструменти

DCAF, ОБСЕ/ОДИХР и УН-ИНСТРАВ со благодарност му оддаваат признание на норвешкото Министерство за надворешни работи за поддршката при создавањето на Збирката алатки.

DCAF

Центарот за демократска контрола врз оружените сили од Женева (DCAF) промовира добро владеење и реформа на безбедносниот сектор. Центарот спроведува истражување за добрите практики, го охрабрува развојот на соодветни норми на национално и на меѓународно ниво, дава препораки за политиката и обезбедува програми за советување и помош во земјата. Меѓу партнерите на DCAF спаѓаат влади, парламенти, граѓанското општество, меѓународни организации и актери во безбедносниот сектор какви што се полицијата, судството, агенциите за разузнавање, службите за гранична безбедност и војската.

ОБСЕ/ОДИХР

Канцеларијата за демократски институции и човекови права (ОДИХР) е главната институција на ОБСЕ на човечката димензија на безбедноста: широк концепт кој ја вклучува заштитата на човековите права; развојот на демократските општества со акцент врз изборите, институционалната изградба и управувањето; зајакнување на владеењето на правото; и промовирањето искрено почитување и заемно разбирање меѓу личностите како и меѓу нациите. ОДИХР придонесе за создавањето на оваа Збирка алатки.

УН-ИНСТРАВ

Меѓународниот институт за истражување и обука за унапредување на жените на Обединетите нации (УН-ИНСТРАВ) е единствениот субјект на ОН со овластување да развива истражувачки програми кои придонесуваат за зајакнување на жените и за достигнување родово еднаквост секаде во светот. Низ градење сојузи со државите – членки на ОН, меѓународните организации, академијата, граѓанското општество и други актери, УН-ИНСТРАВ:

- Презема акциски-ориентирано истражување од родово перспектива кое има конкретно влијание врз политиките, програмите и проектите;
- Создава синергии за управување со знаењето и размена на информации;
- Ги зајакнува капацитетите на клучните чинители за интегрирање на родовите перспективи во политиките, програмите и проектите.

Насловна фотографија © Keystone, EPA, Kim Luderbrook, 2003.

© DCAF, OSCE/ODIHR, UN-INSTRRAW, 2008.

Сите права се резервирани.

ISBN 978-92-9222-074-7

Да се цитира како: Karen Barnes and Peter Albrecht. "Civil Society Oversight of the Security Sector and Gender." Gender and Security Sector Reform Toolkit. Eds. Megan Bastick and Kristin Valasek. Geneva: DCAF, OSCE/ODIHR, UN-INSTRRAW, 2008.

Печатено од Скенпоинт

СОДРЖИНА

Акроними	iii
1. Вовед	1
2. Каква е улогата на граѓанското општество во надзорот врз безбедносниот сектор?	1
2.1 Што е тоа граѓанско општество	1
2.2 Како е вклучено граѓанското општество во надзорот врз безбедносниот сектор	2
2.3 Кои се предизвиците за вклучувањето на граѓанското општество во надзорот врз безбедносниот сектор?	2
3. Зошто родот е важен за надзорот врз безбедносниот сектор?	3
3.1 Јакнење на домашната сопственост	3
3.2 Ефикасни и сеопфатни механизми за надзор преку вклучување на родовите прашања	4
3.3 Подобен надзор преку вклучување на организациите на жените	4
4. Како може родот да се вклучи во надзорот на граѓанското општество врз безбедносниот сектор?	5
4.1 Тела за набљудување на безбедносниот сектор	6
4.2 Истражување и собирање податоци	7
4.3 Родови ревизии	8
4.4 Родова анализа на буџетот	8
4.5 Застапување и подигање на свеста	9
4.6 Работа со медиумите	11
4.7 Родова обука за персоналот во безбедносниот сектор	12
4.8 Организации на жените	14
4.9 Мрежи на граѓанското општество	16
4.10 Родово одговорни ОГО	16
5. Вклучување на родот во надзорот на граѓанското општество во специфични контексти	17
5.1 Постконфликтни земји	17
5.2 Земји во транзиција и во развој	18
5.3 Развиени земји	19
6. Клучни препораки	21
7. Дополнителни извори	22

АКРОНИМИ

АПГ	Асоцијативна парламентарна група (Велика Британија)
ЕП	Европски парламент
ЕУ	Европска унија
ЖЗВ	Жените на Зимбабве востанаа
КБП	Кампања бела панделка
МЖМ	Мрежа на жените во миротворството
НАП	Национален акциски план
НВО	Невладини организации
ОГО	Организации на граѓанското општество
ОН	Обединети нации
РАМБ	Родова акција за мир и безбедност
РБС	Реформа на безбедносниот сектор
РН	Родово насилство
СЕЗ	Сексуална експлоатација и злоупотреба
СПБ	Сексуално преносливи болести
УН СЦР1325	Резолуцијата 1325 на Советот за безбедност на Обединетите нации за жените, мирот и безбедноста

Надзор на граѓанското општество врз безбедносниот сектор и родот

1 Вовед

Оваа алатка обезбедува вовед во важноста и придобивките од вклучувањето на родовите прашања во надзорот на граѓанското општество врз безбедносниот сектор, вклучувајќи практични примери и препораки. Граѓанското општество може да придонесе кон процесот за надзор врз безбедносниот систем на повеќе начини, опфаќајќи и формални и неформални механизми. Ако се обезбеди родовите прашања да бидат третираны, а жените и организациите на жените целосно вклучени овие механизми може да бидат попартиципативни и посеопфатни. Родово одговорни механизми за надзор на граѓанското општество можат поефикасно да осигураат дека потребите и интересите и на мажите и на жените се видливи и вклучени и оттаму, дека безбедносниот сектор се смета за одговорен да го заштити целото население.

Транспарентен, одговорен и ефикасно управуван безбедносен сектор е важен дел од демократските процеси. Надзорот од граѓанското општество е важен механизам за поддршка за реализација на овие вредности преку артикулирање и пренесување на безбедносните потреби и интереси на населението до креаторите на политики, и преку обезбедувањето експертиза и набљудување на службите на државната безбедност. Слабо регулирани или неодговорни безбедносни сили можат да доведат до зголемена несигурност и несоодветно алоцирање на ресурсите, и може да ги поткопа напорите за добро владеење. Натаму, недемократски управуван безбедносен сектор може лесно да се искористи за партиски цели или може да предизвика растурање на монополот на државата во користењето сила¹. Надзорот врз политиките, структурите, програмите, акциите и реформските процеси на безбедносниот сектор е еден начин да се обезбеди поддршка на стандардите за човековите права и владеењето на правото од страна на безбедносниот сектор.

Оваа алатка е осмислена како средство за организациите на граѓанското општество (ОГО) ангажирани во надзорот врз безбедносниот сектор, како и за оние ОГО кои сакаат да играат поактивна улога во оваа смисла. Алатката е, исто така, релевантна за креаторите на политики и за официјалните претставници во националните влади, меѓународните и регионалните организации, и за земјите-донаторки во светот, кои се ангажирани во осмислување и спроведување реформи на безбедносниот сектор и кои би можеле да играат активна улога во зајакнувањето и поддршката на ангажманот на граѓанското општество.

Алаткава вклучува:

- Опис на улогата на граѓанското општество во

надзорните механизми

- Смеслата зад вклучувањето на родовите прашања и начините на кои тие можат да го зајакнат и унапредат надзорот
- Влезни точки за вклучување на родот во различните аспекти на граѓанското општество, вклучувајќи практични совети и примери
- Преглед на вклучувањето на родот во надзорот на граѓанското општество во постконфликтните, во транзициските, во земјите во развој и во развиените земји
- Клучни препораки
- Дополнителни извори

2 Каква е улогата на граѓанското општество во надзорот врз безбедносниот сектор?

2.1 Што е тоа граѓанско општество

Граѓанското општество може да се сфати како политичкиот простор што постои меѓу личноста и владата:

Граѓанското општество е домен паралелен со, но одвоен од државата и од пазарот, во кој граѓаните слободно се здружуваат согласно со своите сопствени интереси. Тоа опфаќа самo-инициран и волонтерски сектор од формално здружени личности кои следат непрофитни цели во невладини организации (НВО), организации на заедницата, религиозни тела, професионални асоцијации, работнички синдикати, студентски групи, културни друштва итн².

Граѓанското општество исполнува низа функции во кое било општество:

- Претставува различни избирачи во населението.
- Обезбедува техничка експертиза за креаторите на политики и за владините институции.
- Го гради капацитетот на НВО и на други тела.
- Пружа и обезбедува услуги наместо државата.
- Обезбедува простор за социјална интеракција и вмрежување³.

Медиумите се исто така вклучени во оваа алатка, имајќи ја предвид нивната улога и како комуникатор на улогите и одговорностите на државата до граѓанското општество, и во настапот како спроводник на интересите и барањата на граѓанското општество до креаторите на политики.

2.2 Како е вклучено граѓанското општество во надзорот врз безбедносниот сектор?

Надзорот врз безбедносниот сектор може да биде и внатрешен и надворешен и се појавува на многу различни нивоа и преку најразлични тела. Надворешниот надзор врз секторот може да се спроведе на два главни начини: прво, така што безбедносниот сектор може директно да одговара пред населението, и второ, така што политичарите и бирократите во владата на која било земја се одговорни за активностите на безбедносниот сектор. Некои од најтипичните надворешни надзорни тела се парламентите, уставните судови, антикорупциските и телата за јавна одговорност и народниот правобранител.

Надзорот на граѓанското општество врз безбедносниот сектор, вклучувајќи надзор врз реформата на безбедносниот сектор (РБС), вклучува активно учество на ОГО во дефинирањето на безбедносните политики и надзирањето на структурите и практиките на актерите во безбедносниот сектор⁴. Целта е да се обезбеди вклучување на интересите и перспективите на локално ниво и на заедниците, во пружањето внатрешна и надворешна безбедност, и да се поддржи домашната сопственост и одржливоста. Згора на тоа, надзорот од граѓанското општество во идеални услови, ги поддржува меѓународно прифатените демократски норми на транспарентност и одговорност. Надзорот од граѓанското општество може да се појави на локално, национално, регионално и меѓународно ниво, и може да го вклучува учеството на ОГО и преку формални и преку неформални механизми за надзор.

Безбедносниот сектор опфаќа:

- **Суштински безбедносни актери** вклучувајќи ги: оружените сили, полицијата, *жандармеријата*, паравоените сили, службите за разузнавање и безбедност, граничните служби и царинските власти.
- **Тела за управување и надзор врз безбедноста** вклучувајќи ги: парламентот и неговите релевантни законодавни комитети; владата/извршната власт, вклучувајќи ги министерствата за одбрана, за внатрешни работи и за надворешни работи, советодавните тела за национална безбедност; обичајните и традиционалните власти; и телата за финансиско управување.
- **Институции на правосудството и владеењето на правдата** вклучувајќи ги: министерствата за правда, затворите, службите за кривична истрага и прогон, судството, другите обичајни и традиционални правосудни системи, комисиите за човекови права и народните правобранители.
- **Нерегуларни безбедносни сили** вклучувајќи ги: ослободителните армии, герилските војски, приватните телохранителски единици, приватните безбедносни компании, приватните воени компании и милициите на политички партии⁵.

Култура на партиципативност и транспарентност е клучна за функционален и демократски безбедносен сектор, и ова може да биде олеснето преку ангажирање на граѓанското општество. Експертизата и автономните ин-

тереси на граѓанското општество обезбедуваат важна функција на проверки и рамнотежа во однос на моќта на државата да ги определи безбедносните и одбранбените прашања. Најважно, вклучувањето актери од граѓанското општество во надзорот им обезбедува на креаторите на политики поширок опфат на перспективи, интереси, информации и алтернативи. Сепак, важно е да се признае дека ОГО не се секогаш демократски или репрезентативни во однос на потребите или интересите на населението, и така нивното вклучување нема автоматски да води до ефикасен надзор.

Главните начини на кои граѓанското општество учествува во надзорот врз безбедносниот сектор се:

- **Како извор на совети за политиката и техничка експертиза** што може да ги информира креаторите на политики и да обезбеди увид во потребите и интересите на заедницата во однос на безбедносните прашања.
- **Преку унапредување на домашната сопственост и вклучување** опфаќајќи различни групи во дискусиите за темите поврзани со безбедноста.
- **Како куче чувар** за да бидат властите одговорни за нивните активности преку лобирање, кампањи за подигање на свеста кај јавноста, или директен притисок од населението.
- **Преку олеснување на дијалогот и преговорите** меѓу креаторите на политики, институциите и официјалните претставници на безбедносниот сектор и населението.
- **Преку кампањи за застапување** кои ја подигаат свеста за клучните безбедносни грижи и прашања, за кршењето на човековите права, несоодветно користење средства или други такви прекршувања.
- **Преку пружање услуги** и обезбедување алтернативни извори на безбедност и правда во случаите кога државата не е во можност/или не сака да ги преземе овие улоги, или кога граѓанското општество е подобро поставено за да обезбеди вакви услуги.

2.3 Кои се предизвиците за вклучувањето на граѓанското општество во надзорот врз безбедносниот сектор?

Повеќе клучни предизвици можат да ја ограничат способноста на граѓанското општество да се ангажира во ефикасен надзор:

- **Традицијата за тајност** која го опкружува безбедносниот сектор ги отежнува напорите за регулирање или информирање на јавноста за нејзините политики и активности.
- **Определувањето дека грижите за националната безбедност се поприоритетни** отколку граѓанските слободи и човекови права што значи дека има помал делокруг за барање одговорност од безбедносниот сектор.
- **Недостиг од експертиза и капацитет** кај ОГО за да се зафатат со прашањата кои се однесуваат на безбедносниот сектор.
- **Недостиг од доверба и/или транспарентност** меѓу

ОГО и безбедносниот сектор што може да им го отежне на ОГО пристапот до клучните одлучувачи и влијанието врз безбедносните и правосудните политики и програми. Недостигот од доверба или соработка меѓу самите ОГО, исто така може да биде ограничувачки.

- **Недостиг од независност на ОГО** бидејќи тие се или финансирани или избрани од елементи од безбедносниот сектор, што ја компромитира нивната независност.
- **Премала донаторска поддршка** за транспарентноста и демократската одговорност на безбедносниот сектор, во корист на техничката помош и ефикасност во секторот, што го исклучува акцентот врз зајакнувањето на надзорот од граѓанското општество⁶.
- **Фрагментирано граѓанско општество** при што организациите не успеваат да соработуваат или колективно да се застапуваат за прашања поврзани со надзорот врз безбедносниот сектор. ОГО можат да бидат под доминација на специфични групи или одредени организации што може да доведе до тоа женските групи или руралните организации, на пример, да бидат маргинализирани и да им биде тешко да се ангажираат во механизмите за надзор.

Организациите на граѓанското општество не се хомогени, и нивната природа, капацитет и структура можат многу да варираат помеѓу, како и во еден одреден, контекст. Оваа разновидност поставува и предизвици и можности. Разновидноста на ОГО е една од најважните предности на граѓанското општество, бидејќи нивното богато знаење и искуство, како и нивните различни преспективи и приоритети, им овозможуваат да дадат важен придонес во многу различни сфери и за мноштво прашања. Згора на тоа, ОГО можат да бидат добро позиционирани за да вршат надзор врз безбедносниот сектор, имајќи предвид дека нивната независна позиција може да им овозможи да бидат покритички настроени кон актерите и структурите на државната безбедност.

Ова е предизвик за донаторските организации кои, поради различни причини, може да завршат соработувајќи со најдостапните и најетаблираните ОГО, иако тие можеби не се најрепрезентативни во поглед на интересите на мнозинството локални актери. Ако ОГО не се сметаат за легитимни од пошироката популација или од владата и од другите клучни чинители, тогаш тоа може да ја загрози нивната ефикасност, како и нивната способност конструктивно да придонесат за надзорните механизми. Особено е важно ОГО кои се ангажирани во надзорот да имаат мрежи кои се простираат надвор од главните градови и од елитните групи кои можат често да доминираат со формалните структури.

Искористувањето на разновидноста на преспективи за да се обезбеди широка репрезентативност и легитимитет, истовремено, признавањето дека едни ОГО имаат повеќе искуство, капацитет и пристап до механизмите за надзор отколку други, е предизвик со кој се соочуваат и ОГО и надворешните актери кои сакаат да го поддржат нивниот ангажман во безбедносниот сектор.

3 Зошто родот е важен за креирањето безбедносна политика?

Родот се однесува на одредените улоги и односи, личните карактеристики, ставови, однесувања и вредности кои општеството им ги припишува на мажите и на жените. Оттаму поимот „род“ се однесува на научените разлики меѓу мажите и жените, додека поимот „пол“ се однесува на биолошките разлики меѓу мажите и жените. Родовите улоги во и меѓу културите се многу различни и можат да се сменат со текот на времето. Зборот род не се однесува само на жените или мажите туку и на односот меѓу нив.

Вклучување на родот во главните токови е процес на проценка на влијанието на која било планирана активност врз жените и мажите, вклучувајќи ги и легислативата, политиките или програмите во сите области и на сите нивоа⁷.

За повеќе информации види ја Алатката за РБС и родот

Вкупно земено, улогата на кој било надзорен процес е да ги зајакне структурата, политиките и механизмите кои се во сила за да се осигура дека безбедносниот сектор може да биде одговорен, и финансиски и за своите активности. Има многу различни начини на кои вклучувањето на родовите преспективи и целосното инволвирање на организациите на жените го зајакнува надзорот на граѓанското општество врз безбедносниот сектор, опфаќајќи го притоа поттикнувањето на домашната сопственост, ефикасноста и одговорноста.

Почитување на обврските од меѓународните закони и инструменти

Вклучување на родот во надзорот на граѓанското општество врз безбедносниот сектор е неопходно заради почитување на меѓународните и регионалните закони, инструменти и норми во врска со безбедноста и родот. Меѓу клучните инструменти спаѓаат:

- *Конвенцијата за елиминирање на сите форми на дискриминација кон жените* (1979)
- *Пекиншката Декларација и Платформа за акција* (1995)
- *Резолуцијата 1325 на Советот за безбедност на Обединетите нации за жените, мирот и безбедноста* (2000)

За повеќе информации, ве молиме погледнете го Прилогот за меѓународните и регионалните закони и инструменти во Збирката алатки.

3.1 Јакнење на домашната сопственост

„Вклученоста на граѓанското општество во програмите за РБС е предуслов за широка и повклучувачка домашна сопственост и, во крајна линија, одржливост. Организациите на граѓанското општество треба да одиграат важна улога како резултат на нивниот потенцијал да им дадат глас на интересите и грижите на пошироката популација и да ги охрабрат реформите кои одговараат на потребите за безбедност и правда на населението.“

ОЕЦД – ДАЦ Прирачник за реформа на безбедносниот систем⁸

Иако може за неа да биде потребно време, екстензивен дијалог, соработка и компромис меѓу низа актери, домашната сопственост е од критично значење за развој на демократски, транспарентен и одговорен безбедносен сектор. Сепак, донаторите и други надворешни актери и натаму понекогаш им наметнуваат на локалните чинители модели, политики и програми дури и кога тие не ги одразуваат нивните приоритети и интереси⁹. Последниците на приодот одозгора надолу се очигледни: „Императивот на домашната сопственост е прашање и на почитување и на прагматична потреба. Во крајна линија, не е веројатно дека реформите кои не се обликувани и придвижувани од локални актери ќе бидат спроведени или одржани. Во отсуство на домашна сопственост, РБС е осудена на неуспех.“

Вклучувањето на родовите прашања може да ја генерира и консолидира домашната сопственост осигурувајќи дека и мажите и жените се ангажирани и имаат удел во развојот на реформата на безбедносниот сектор бидејќи таа влијае врз нивните заедници и земји. Тоа исто така ја подвлекува важноста на вклучувањето на организациите на жените како клучни локални чинители (види 3.3). Натаму, без домашна сопственост и, особено, без ангажирање на локалните перспективи и актери во процесот на реформирање или зајакнување на безбедносниот сектор, вклучувањето на родовиот пристап би било речиси невозможено. Неопходен чекор во вклучувањето родово перспективна во безбедносниот сектор е ангажирање на сите делов на населението за да се идентификуваат нивните улоги, одговорности, капацитети, потреби и интереси и како тие се потпираат врз пружањето безбедност. Процесот на генерирање вакво разбирање може да се случи само ако локални актери се вклучени и активно ангажирани во прашања поврзани со безбедноста.

Донатори, какви што се Одделот за меѓународен развој на Велика Британија и Организацијата за економска соработка и развој (ОЕЦД) признаа дека без домашна сопственост, не е веројатно оти реформата на безбедносниот сектор ќе успее¹⁰. Додека степенот на домашна сопственост на РБС, во голем дел зависи од капацитетот на граѓанското општество да учествува и од политичката волја на владата да примени вклучувачки пристап, надворешните фактори исто така можат да играат улога во поддршката за поширокото ангажирање и учество во програмите и проектите иницирани од локални актери¹¹.

3.2 Ефикасни и сеопфатни механизми за надзор преку вклучување на родовите прашања

Родовите перспективи се важни за надзорот на граѓанското општество од неколку причини, и тоа не само затоа што тие помагаат да се прифати дека која било популација не е хомогена група и се состои од многу различни безбедносни потреби и интереси. Улогите и одговорностите што ги преземаат мажите и жените во однос на безбедносниот сектор исто така многу се разликуваат и честопати се резултат на општествено конструирани идеи за родот. На пример, од мажите често се очекува да бидат оние кои им пружаат безбедност на своите семејства и заедници и генерално се изложени

на далеку поголем ризик од оружено насилство. Жените, од друга страна, често имаат специфични безбедносни потреби, како заштита од домашно насилство, кои може да не бидат соодветно третирани при спроведувањето на законот или од правосудниот систем. Имајќи предвид дека безбедносниот сектор е обврзан да им пружа безбедност и правда и на мажите и на жените, од критично значење е процесите на надзор од граѓанското општество да вклучат родови прашања во својата надзорна функција за да обезбедат дека системите и структурите кои се во сила ги заштитуваат потребите на сите, не само оние на највидливите или најпривилегираните сектори во општеството.

Преку неговите функции за анализа, набљудување и надзор, граѓанското општество може да ги открие оние кои се исклучени од одлучувањето за безбедносниот сектор, како и кои сегменти на населението имаат помал пристап до или сопственост над механизмите и заштитата на безбедносниот сектор. Осигурувањето дека маргинализираните гласови се дел од процесот е важна улога на кој било механизам за надзор. Ова, од своја страна, може да ја зголеми вклученоста на организациите на жените во безбедносните процеси¹².

Институциите и личностите овластени да пружаат безбедност, понекогаш можат да бидат извор за несигурност кај населението воопшто, особено кај жените и маргинализираните групи кои можат да се соочат со насилство извршено од безбедносните сили. Ова насилство, вклучувајќи родово насилство (РН), може да биде извршено од персоналот во безбедносниот сектор или може да произлегува од легислативата, политиките и структурите кои го сочинуваат владеењето на правото. Сè додека механизмите за надзор на граѓанското општество не успеваат да ги земат предвид родовите прашања, структурите, политиките и културата на безбедносниот сектор може да продолжат да го оправдуваат РН врз жените, мажите, момчињата и девојчињата, родовата нееднаквост и практиките на исклучување. Ова, само по себе, е моќно оправдување за да се обезбеди надзорот од граѓанското општество да ги вклучува перспективите на сите групи во одредена популација.

Важно е да се посочи дека надзорот не се однесува само на формалните структури и процедури, туку подразбира и прегледување на факторите кои помалку можат да се квантифицираат какви што се традицијата, политичката култура и другите неформални правила на однесување кои играат улога во определувањето на одговорноста на безбедносниот сектор¹³. Родовите динамики се моќна посредничка сила во оформувањето на сите овие фактори и затоа, разбирањето како влијаат тие врз безбедносниот сектор може да фрли светлина на влезните точки и механизми кои ќе доведат до поодговорни и потранспарентни практики.

3.3 Подобен надзор преку вклучување на организациите на жените

Женските организации на граѓанското општество премногу често се неискористен ресурс кога станува збор за обезбедувањето ефикасен надзор врз безбедносниот сектор. Во случаите кога државата не успева да му

пружи безбедност и правда на целото население, женските групи можат да стапат на сцена и да обезбедат безбедни куќи за жртвите на РН; да се залагаат за родово одговорна правна реформа; да ја подигаат свеста на мажите и на жените за нивните човекови права и за обврската на државата да ги заштити; и да обезбедат многу други услуги и форми на градење капацитет во нивните заедници. Нивната експертиза и увид во потребите за безбедност и правда на различните групи луѓе не можат да се пренебрегнат. Организациите на жените можат да го унапредат родово одговорниот надзор врз безбедносниот сектор преку:

- Обезбедување совети за родово одговорна политика за подобрување на транспарентноста, одговорноста и чувствителноста.
- Набљудување на примената на меѓународните и регионалните договори, како и на националните и институционалните политики за родово одговорност во нивната поврзаност со институциите на безбедносниот сектор.
- Обезбедување изградба на капацитетот за управувачките и надзорните тела за прашањата на родот и безбедноста.
- Помагање да се осигури дека надзорот е сеопфатен и чувствителен кон потребите на заедниците преку идентификување на безбедносните закани и прашања со кои се соочуваат личностите и заедниците, особено „маргинализираните групи“.
- Олеснување на дијалогот и преговарање меѓу локалните заедници и телата за надзор врз безбедносниот сектор.
- Подигање на свеста за тоа како институциите на безбедносниот сектор да бидат одговорни, на премиер преку пријавување на злоупотреба од страна на полицијата.
- Унапредување на жените во одлучувањето и водството во институциите и телата за надзор на безбедносниот сектор.

Друга придобивка од вклучувањето на организациите на жените во надзорот врз безбедносниот сектор е нивната способност да пристапат до популациите кои се тешко достапни. Имајќи предвид дека на нив се гледа како на помалку заканувачки, жените често можат полесно да се движат во конфликтен контекст и оттаму да имаат попрецизни информации и увид во безбедносните потреби на најпогодените членови на популацијата. Сепак, додека обезбедувањето целосно и еднакво учество на жените и организациите на жените е еден чекор кон вистинската репрезентативност на ОГО, тоа само по себе нема да доведе до постигнување родово еднаквост. Исто така, од критично значење е родовата перспектива да се вклучи во главните текови од сите аспекти на надзорот од граѓанското општество за да се осигури дека грижите, потребите, интересите и перспективите и на мажите и на жените се земени предвид (за повеќе информации види Глава 5).

Во реалноста може да биде тешко да се обезбеди целосно вклучување на родовите перспективи во надзорот на граѓанското општество поради недостиг од експертиза, ресурси, политичка волја, време и други фактори. Сепак, развивањето стратегии за интегрирање на родовите прашања, и поактивно вклучување на организациите на жените во овие процеси, може да има по-

зитивно влијание врз вкупната ефикасност на надзорот на граѓанското општество. Некои од потенцијалните последици се:

- Поцелосно разбирање на безбедносните структури и процеси преку опфаќање на сите клучни чинители од некоја популација, вклучувајќи ги и жените и маргинализираните групи. Тие носат различни перспективи, знаење и искуства во надзорот врз безбедносниот сектор така што даваат алтернативно разбирање и стратегии за подобрување на вкупната безбедност во одреден контекст. Вклучувањето на жените може да ги натера и мажите да размислуваат поинаку за себеси како за оние кои пружаат безбедност како и за нивните сопствени несигурности.
- Поголема „видливост“ за клучни безбедносни прашања како што е насилството врз жените. Ова им овозожува на надзорните механизми поефикасно да ги идентификуваат, набљудуваат или да се застапуваат за овие прашања.
- Го унапредува легитимитетот на надзорните механизми преку зголемено учество и претставеност на потребите и интересите на целата популација, а не само на оние на доминантните групи.

4 Како може родот да се вклучи во надзорот на граѓанското општество врз безбедносниот сектор?

Има неколку клучни влезни точки за ефикасно интегрирање на родовите прашања во надзорот на граѓанското општество врз безбедносниот сектор и РБС. Мора да се има предвид дека тоа нема да се случи автоматски, туку дека одредено ниво на политичка волја, ресурси и капацитет се неопходни за да се случи ефикасно внесување на родот во главните текови.

Можностите и влезните точки за вклучување на родот во процесите за надзор на граѓанското општество ќе варираат во зависност од специфичниот контекст, вклучувајќи ги капацитетите на ОГО, потребите за безбедност и правда, и специфичните институции на безбедносниот сектор кои се инволвирани. Вклучувањето на родот може да ги опфати, но не е ограничен на, следниве механизми:

- Обезбедување транспарентни и правични дисциплински постапки.
- Поставување минимални стандарди за однесување и етички кодекси за персоналот во безбедносниот сектор.
- Осигурување дека родово специфичните потреби се идентификувани и вклучени во структурите и практиките на безбедносниот сектор.
- Застапување за повеќе жени во безбедносните служби, особено на високи позиции во одлучувањето.
- Подигање на свеста за клучните безбедносни прашања кај јавноста, особено за нивната поврзаност со жените и ранливите групи.

- Канализирање на поплаките од јавноста до соодветната личност или организација во безбедносниот сектор.

Препораките во оваа Глава се општи. За подетални препораки и информации за ангажманот на граѓанското општество во надзорот врз безбедносниот сектор во постконфликтни, транзициски, развојни и развиени контексти, види Глава 5.

4.1 Тела за набљудување на безбедносниот сектор

Граѓанското општество може да учествува во низа официјални тела за надзор врз безбедносниот сектор, какви што се граѓанските одбори за ревизија, комисиите за поплаки од јавноста, експертски технички тимови и независни групи за набљудување, како и преку проценки, нарочани од државата, за оценка на аспекти од безбедносниот сектор какви што се затворите, однесувањето на полицијата итн. На овие тела им е доверена задачата да пристапуваат, да ги набљудуваат или да ги оценуваат институциите на безбедносниот сектор и оттаму, тие се клучна влезна точка за осигурување дека родовите прашања се третираат и дека жените, како и организациите на жените, учествуваат. Граѓанското општество може да придонесе кон парламентарниот механизам за надзор преку работа со пратениците за вработување на пратеничките прашања на теми врзани со безбедноста или да иницираат дебати за прашањата.

Види Алатка за Парламентарен надзор врз безбедносниот сектор и родот.

Организациите на жените, имајќи ги предвид нивните посебни знаења и експертиза за пружањето безбедност и потребите на жените во заедниците, можат да донесат важна додадена вредност доколу бидат вклучени, преку партиципативна и консултативна улога, во телата за набљудување:

- На **Фиџи**, женските НВО, соработувајќи со Министерството за прашања на жените, се сретнаа со Комитетот за ревизија на националната безбедност и одбрана на Владата на Фиџи, како дел од процесот на ревизија во 2003 година. Организациите на жените беа во позиција да покренат критични прашања какви што се:

- Начинот на кој се спроведува процесот на ревизија.
- Кој е консултиран.
- Прашањата што се идентификувани како безбедносни закани.
- Како меѓународните стандарди и норми, вклучувајќи ја и Резолуцијата 1325 на Советот за безбедност на ОН, се инкорпорираани во процесот.

Како резултат, до Комитетот беа дадени два поднесока, вклучувајќи препораки за постојано членство на министерот за прашања на жените во Советот за национална безбедност, и за застапеност на жените во провинциските и обласните безбедносни комитети¹⁴.

- Во **Камбоџа** организациите на жените и групите за човекови права, каква што е Камбоџанската лига за промовирање и одбрана на човековите права, соработуваат со владините агенции за надзор за да ги истражат тврдењата за злоупотреба и за да ги набљудуваат придржувањето кон неодамна усвоениот камбоџански Закон за превенција на домашното насилство и за заштита на жртвите. Овој закон и дава на полицијата поголеми овластувања да интервенира во случаи на домашно насилство и ги зајанува локалните ресурси достапни за жртвите. Како дополнење на набљудувањето, ОГО обезбедуваат правна помош и безбедни куќи за жртвите¹⁵.

Како дополнување на вклучувањето на организациите на жените, во идеална ситуација би требало да има еднаква застапеност на мажите и на жените во надзорните тела. Актуелниот недостиг од учество на жените би можел да биде резултат на препреките какви што се:

- Недостиг од време или можности за придонес од страна на жените, како резултат на нивните домашни одговорности.
- Социо-културни ставови кои ги спречуваат жените да се ангажираат во институциите на безбедносниот сектор во јавната сфера.
- Недостиг од вештини за да дадат конструктивен придонес.

Многу од овие препреки можат да се надминат преку обука, подигање на свеста и проактивни политики од страна на ОГО кои учествуваат во телата за надзор и набљудување. Ако се направи ова ќе има полза за механизмите за набљудување воопшто, бидејќи ќе се осигура пристап до поширока експертиза, знаење и ресурси.

Од критична важност е родот да се воведо во главните текови на сите активности на телата за набљудување,

Пример 1 | Примерок на родова листа со прашања за телата за набљудување на безбедносниот сектор во постконфликтни контексти ¹⁶

- ✓ Дали безбедносната ситуација различно ги погодува жените, мажите, девојчињата и момчињата?
- ✓ Дали се познати безбедносните прашања на жените и на мажите и дали им е одговорено на грижите?
- ✓ Дали се распоредени мировнички? Доколку да, на кои нивоа?
- ✓ Дали мировниците поминуваат низ родова обука пред распоредувањето и за време на мисијата?
- ✓ Која улога ја играат жените во војската, оружените групи, полицијата и во која било друга безбедносна институција како службите за разузнавање, граничната полиција, царината, службата за имиграција и други служби за спроведување на законот (процент на сили/групи, по ниво и категорија)?
- ✓ Дали се поддржани активности со кои ќе се осигура дека жените можат да бидат дел од војската, полицијата или од која било друга безбедносна институција?
- ✓ Какви се потребите за обука на жените и мажите во војската и во оружените сили?
- ✓ Дали родова обука е обезбедена за војската и за другите безбедносни служби?

Пример 2 Податоци распределени според пол¹⁸

Податоци распределени според пол (т.е. статистичка информација која ги разликува мажите од жените) е суштински придонес за родово одговорно истражување и собирање податоци за безбедносниот сектор. Тоа може да ги направи видливи различните закани за безбедноста и правдата, потребите, перцепциите и ресурсите што ги имаат мажите и жените што, за возврат, е многу вредна алатка за придвижување на родово одговорни реформи.

Податоците распределени според пол можат да се употребат за:

- Да се идентификуваат различните закани за безбедноста и правдата со кои се соочуваат жените, мажите, момчињата и девојчињата, вклучувајќи ја и промената на овие закани со текот на времето.
- Да се оцени дали безбедносните и правосудните услуги им се пружаат еднакво на мажите и момчињата, жените и девојчињата.
- Генерално, да се идентификуваат и дефинираат проблемите, да се развијат можности и да се избере опцијата која ќе биде најкорисна и за жените и за мажите.
- Да се алоцираат ресурсите на поправичен начин.
- Да се набљудуваат и оценуваат безбедносните политики и програми според нивното специфично влијание врз мажите, жените, девојчињата и момчињата.

и во сила да бидат соодветни структури и процеси за да се осигури дека ова ќе се случи. Сепак, може да има тенденција за прегрејување на родовите прашања во набљудувањето на безбедносниот сектор или тие да не се сметаат за релевантни за безбедносните прашања. Еден од начините да се надмине ова, е да се обезбеди родова обука за учесниците во телата за набљудување на безбедносниот сектор за да им овозможи да ги идентификуваат можностите за вклучување на родот и да им даде практични вештини како, на пример, како да ги набљудуваат кршењата на човековите права на жените и девојчињата. Листа со прашања или упатства за вклучување на родот може да биде корисна (види Пример 1).

ОГО кои имаат капацитет за истражување и анализа, како академските центри, тинк тенковите и институтите за политика, можат да бидат особено добро позиционирани за да придонесат за телата за набљудување на безбедносниот сектор. Може да биде особено важно за ОГО со техничка експертиза, на пример за реформа на дискриминирачката легислатива, да бидат консултирани за прашањата поврзани со родот кои доаѓаат пред надзорните тела.

Совети за тоа како ОГО, ангажирани во телата за набљудување на безбедносниот сектор, да го вклучат родот

- Обезбедете родова обука за телата на набљудување на безбедносниот сектор, опфаќајќи ги и учесниците од ОГО, за да се унапреди нивниот капацитет за вклучување на родовите прашања.
- Разработете родова листа со прашања за различни активности за набљудување и оценка за да се осигурате дека родовите прашања систематски се вклучувани.
- Осигурете се дека организациите на жените се вклучени и/или консултирани.
- Застапувајте се за еднакво учество на мажите и жените во телата за набљудување.

4.2 Истражување и собирање податоци

Прецизен и ефикасен надзор зависи, во голема мерка, од постоењето јасно, репрезентативно и сеоп-

фатно истражување и податоци за активностите и однесувањето на безбедносниот сектор. ОГО може да играат клучна улога во независното набљудување и собирање податоци кои, во крајна линија, можат да бидат употребени или за да се откријат злоупотреби, за безбедносниот сектор да поднесува сметка за своите одговорности, или за да се идентификуваат предлози за тоа како може да се зајакне секторот. Сепак, истражувањето и собирањето податоци за безбедносниот сектор честопати не успева да го земе предвид родот.

Како што е покажано на почетокот на оваа алатка, искуството и сфаќањето за безбедноста и правдата значително варираат помеѓу мажите и жените. За истражувањето и податоците, или собрани или употребени од надзорните тела, точно да ги одразат сите перспективи, од критично значење е да бидат распределени по пол и да посветат посебно внимание на родовите прашања. Исто така, важно е да вклучуваат родово одговорни индикатори и мерки за утврдување на промената за да овозможат набљудување и оценка на напредокот¹⁷.

Податоците и истражувањето на безбедносниот сектор може да претставуваат прецизно основно ниво за да се утврдат ефектите од безбедносните политики и програми. Имајќи предвид дека актерите на граѓанското општество обично имаат поголем пристап до локалните заедници отколку државните безбедносни сили, тие се во многу подобра позиција да соберат ваков тип информации, во идеални услови, преку консултативни и партиципативни процеси кои ги вклучуваат сите членови на заедницата. Треба да се преземат посебни иницијативи за да се осигура целосно учество на жените и девојчињата, како и на маргинализираните мажи и момчиња. На пример, можеби во **Авганистан** ќе им биде тешко на жените да учествуваат во консултации без да бидат придружени од маж. Во такви случаи, важно е да се осигура дека ОГО подготвиле соодветни ресурси за да им овозможат на жените да учествуваат (т.е. исто така да обезбедат сместување и храна за евентуалните придружници). Освен собирањето полови распределени податоци, важно е методите за собирање да бидат транспарентни, а резултатите - широко достапни. Вклучувањето на организациите на жените во собирањето и анализата на податоците може да биде еден од начините за зголемување на пристапот до жените во заедницата и за поголемо разбирање на специфичните безбедносни потреби и грижи.

Пример 3 Упатства за документирање на кршењето на човековите права

“Documenting women’s rights violations by non-state actors: Activist strategies from Muslim communities”, Jan Bauer and Anisa Hélie, Right & Democracy and Women living under Muslim laws, 2006.

“Monitoring and Reporting Human Rights Abuses in Africa: A Handbook for Community Activists”, Amnesty International, 2002.

Elizabeth Shrader, “Methodologies to Measure the Gender Dimensions of Crime and Violence”, World Bank, 2001.

“Researching Violence against Women: A Practical Guide for Researchers and Activists”, Mary Ellsberg and Lori Heise, WHO and PATH, 2005.

Освен што ќе се обезбеди собраните податоци да бидат распределени по пол и истражувањето да вклучува жени и девојчиња, истражувањето и собирањето податоци може исто така да бидат фокусирани на документирањето на кршењето на човековите права на жените и девојчињата (види Пример 3). Организации на жените со искуство во поддршка на лицата кои преживеале РН, може да бидат подобро опремени за длабински да ја проучат темата. Меѓутоа, исто така е важно општите истражувања и документирање на кршењето на човековите права да вклучуваат жени, девојчиња и момчиња и да поставуваат специфични прашања за РН. Истражување треба да биде извршено и за зачестеноста и спречувањето на кршењето на човековите права генерално во општеството, како и на кршење на човековите права извршено од персоналот во безбедносниот сектор.

Штом ќе се соберат родово чувствителни информации и податоци, од критична важност е да бидат ефикасно дистрибуирани за да осигураат влијание, и тоа и надолу кон локалните заедници и нагоре до клучните одлучувачи во безбедносниот сектор и во остатокот од власта. Често, кога ќе се соберат вакви податоци, тие може да не бидат вклучени во политиките, извештаите и оценките за безбедносниот сектор. Оттаму, важно е граѓанското општество да се застапува за ефикасна употреба на податоците и истражувањето. Ова може да биде направено на повеќе начини, на пример преку:

- Директна комуникација или контакт со одделни креатори на политики кои работат во различни области од безбедносниот сектор.
- Јавни кампањи за клучни прашања, засновани на истражувањето и собраните податоци.
- Компилирање на истражувањето и податоците во оценка/анализа/брифинг за клучните аспекти на безбедносниот сектор кои можат широко да се споделат и да се употребат како алатка за застапување на средбите со официјалните претставници на власта и со други чинители.
- Употреба на иновативни методи за ширење на информациите, на пример преку радио на заедницата, онлајн мрежи или мобилни информативни центри.
- Прилагодување на истражувањето и податоците во напишани формати (на пример постери, стрипови, драми, песни итн.) за да и станат достапни на необразованата популација.

Совети како ОГО да ја подобрат употребата на родово чувствителни истражувања и собирање податоци

- Обучете го персоналот на ОГО за родово чувствителните методи за собирање податоци и истражување.
- Осигурете се дека податоците распределени според пол и родово чувствителното истражување се вклучени во анализата на безбедносниот сектор.
- Употребете родово чувствително истражување за да разработите јавни кампањи за безбедносни прашања кои се особено карактеристични за жените (на пример домашното насилство) и за мажите (на пример злоупотребата на рачното оружје).
- Употребете повеќе иновативни стратегии за да ги дистрибуирате родово чувствителните истражувања, особено до неписмената, до руралната и до женската популација.

4.3 Родови ревизии

Родовите ревизии се специфична алатка за анализирање одреден процес, структура, политика или организација од родово перспектива. Овие ревизии даваат податоци за тоа што е веќе направено и, исто така, можат да идентификуваат влезни точки или јазови за идна активност. Применета врз безбедносниот сектор, родовата проценка може да биде корисна за утврдување на степенот до кој институциите на безбедносниот сектор ги задоволуваат потребите на жените, мажите, момчињата и девојчињата; дали работната средина е недискриминаторска; препреките за зголемување на учеството на жените и општото ниво на родовата одговорност во политиката и практиката. ОГО, било како учесници во телата за набљудување или независно, се добро позиционирани да спроведат родови ревизии доколку поседуваат потребна експертиза и ресурси и доколку им биде даден потребниот пристап до официјалните претставници на безбедносниот сектор.

Види ја Алатката за Проценката, набљудувањето и оценката на РБС и родот.

Совети за ОГО кои сакаат да извршат родови ревизии

- Вклучете ги родовите ревизии како дел од проценката или оценката на РБС.
- Вклучете родови прашања во редовните механизми за проценка или оценка на безбедносниот сектор.
- Продолжете да се среќавате со клучните чинители во врска со наодите од ревизијата за да се осигурате дека ќе влијаат врз реформата.

4.4 Родова анализа на буџетот

Друга алатка за надзор врз безбедносниот сектор е анализа на буџетите поврзани со одбраната и безбедноста од родово перспектива. Со оглед на тоа дека буџетите за одбраната често претставуваат зна-

чаен дел од трошоците на земјата, зајакнувањето на фискалната транспарентност и на надзорот е клучна улога на надзорните тела, и тоа таква што ОГО можат да ја поддржат. Парите што се трошат на одбраната се пренасочуваат од другите потреби какви што се обезбедувањето социјална помош или развојот. Оттаму, алоцирањето на буџетите на власта може да има различно влијание врз мажите, жените, девојчињата и момчињата кои можат да имаат поголема или помала полза од одредени видови трошење. Родовата анализа на буџетот се појави како алатка за анализа на родово различното влијание на трошењето од страна на владата, чија примена во безбедносниот сектор би била корисна. Ваквата анализа потоа би можела да води до поправично, одговорно и транспарентно алоцирање на средствата, како и до ефикасен општ пораст и развој, бидејќи повеќе групи од населението ќе имаат полза од владиното трошење²⁰.

Имајќи предвид дека безбедносниот сектор често е затворен за преглед, може да биде тешко да се добијат точни податоци и информации за трошењето во одбраната и за алоцирањето на податоците, а уште потешко да се добијат информации распределени по пол. Додека владите и парламентите можат да преземат родова буџетска анализа на своите трошоци, ОГО можат да го набљудуваат и оценуваат алоцирањето на ресурсите и да се застапуваат кај креаторите на политики да се сменат шемите на трошење на владата. Особено, ОГО, истражувачките институти и надзорните тела кои работат во безбедносниот сектор може да формираат коалиции за да ги зајакнат анализите на различните аспекти на владиното трошење и да разработат креативни платформи за застапување за родово почувствително алоцирање во буџетите.

Родовата анализа на буџетот е многу техничка работа и, затоа, ОГО можеби ќе мора да побараат надворешни актери кои ќе ги пружат потребната експертиза и поддршка. Меѓународните ОГО можат да бидат особено корисни во овој поглед и би можеле да обезбедат поддршка за локалните организации кои сакаат да го анализираат влијанието на трошењето на безбедносниот сектор врз населението.

Совети за ОГО при родово чувствително буџетирање

- Развијте вештини за родово анализа на буџетот за подобро да го разберете влијанието на трошењето во безбедносниот сектор врз мажите и жените, и искористете ги овие наоди како алатка за надзор и застапување.

4.5 Застапување и подигање на свеста

Организациите на граѓанското општество играат клучна надзорна функција преку подигањето на свеста на јавноста за улогата, одговорностите и обврските на безбедносниот сектор како и преку директното застапување кај институциите на безбедносниот сектор и телата во власта. Родово чувствителното истражување и собирање податоци, вклучувајќи ги родовата проценка и родовата анализа на буџетот, може да бидат употребени како алатки за иницијативи за подигање на свеста и за застапништво.

ОГО можат да се застапуваат за тоа реформите да ја зајакнат транспарентноста, одговорноста и ефикасноста на безбедносниот сектор. Имајќи го предвид генерално ограниченото учество на ОГО во активностите на безбедносниот сектор, постоечките канали за застапување може да бидат важни влезни точки за застапување во целиот безбедносен сектор. Некои од областите на застапувањето кои се особено релевантни за вклучување на родовата перспектива во надзорот се однесуваат на правната реформа, зголеменото учество на жените во безбедносниот сектор, почитувањето на човековите права и потребата за обука за родови вештини. Застапувањето поврзано со надзорот на граѓанското општество врз безбедносниот сектор може, и би требало, да биде насочено кон многу различни нивоа. Кампањите за застапување можат да го комбинираат директното лобирање кај високиот персонал во безбедносниот сектор, пратениците, владините министри или донаторските агенции со други активности за застапување какви што се :

Пример 4 Фазите на родово ревизија на РБС¹⁹

- 1. Преглед:** Прегледот на заднината претставува важна влезна точка за родовата ревизија. Кога се случува процес на РБС, родов експерт од односната земја треба да го спроведе прегледот. Прегледот обезбедува приказ на релевантните родови прашања кои се поврзани, не само со родовите односи во земјата во која се врши ревизијата, туку и со посебниот фокус на ревизијата. Овој преглед на заднината вклучува „длабински“ информации на кои обично, може да се реферира во покусата ревизија.
- 2. Брифинг и фокусни групи:** Суштината на родовата ревизија се развива преку широк опфат на интервјуа и дискусии во фокусни групи. Длабинските интервјуа со релевантните актери во специфичниот дел од безбедносниот сектор кој се прегледува се важен елемент на собирањето информации.
- 3. Преглед на документацијата:** Прегледот на документацијата ги надополнува интервјуата и дискусиите во фокусни групи и може да обезбеди важен, детален извор на емпириски информации како и основа за триангулација со другите извори на податоци.

Президициите во поглед на ова можат да бидат: пристап до потребните документи, нецелосни датотеки, смена на персоналот и промена на имињата на проектите/програмите за време на спроведувањето или редизајнирање, особено за програми за РБС придвижувани од донатори, што го отежнува пронаоѓањето на потребните документи.
- 4. Дистрибуција на резултатите:** Штом ќе биде завршена родовата ревизија, важно е податоците да се достават до клучните чинители, особено до оние од секторот што е предмет на ревизија.

Пример 5 Вклучување на мажите во борбата против насилството врз жените

Кампањата бела панделка (КБП) започа во Канада во 1991 година од група мажи кои се застапуваа за ставање крај на насилството врз жените и настојуваа да ги едуцираат другите мажи во врска со прашањето. Преку кампањи за подигање на свеста, соопштенија за јавноста, и нивната растечка мрежа, членовите на КБП даваат алтернативна визија за мажите како ненасилни и нудат позитивни модели на однесување за мажите и момчињата во заедниците во светот. Иако тие не се директно поврзани со безбедносниот сектор, активностите какви што се оние преземени од КБП придонесуваат за промена на ставовите и на културата на насилство кои го продолжуваат насилството кон жените, вклучувајќи го и она во рамки на полицијата и војската. КБП нуди иновативен пристап кон справувањето со корените на агесијата и насилството во домаќинствата и заедниците, и претставува моќен начин за привлекување на вниманието, свеста и за признавање на прашањето од страна на јавноста, истовремено справувајќи се со нееднаквите родови улоги и однос²¹.

Други ресурси за вклучување на мажите во третманот на насилството врз жените:

- “Elimination of Violence against Women in Partnership with Men”, Women in Development Section, ESCAP, 2006.
- “Men as partners: South African men respond to violence against women and HIV/AIDS”, Dean Peacock, EngenderHealth, 2002.
- “Ending Violence Against Women in Eastern Congo: Preparing Men to Advocate for Women’s Rights”, Women for Women International, 2007.

- Поднесоци за време на консултации или при процесите на преглед на безбедносниот сектор
- Медиумски иницијативи
- Демонстрации
- Политички дебати
- Изработка на политички брифинзи

Населението на многу земји обично е особено несвесно за нивното право на безбедност и правда или за посебните политики и процеси во безбедносниот сектор осмислени за да ги поддржат овие права. Преку подигањето на свеста за разни прашања, од пристапот до правосудниот систем и поднесувањето жалба против полицијата, до тоа како да се влијае врз политиките на РБС преку контактирање со членови на парламентот, јавноста исто така може да биде вклучена во држењето на безбедносниот сектор одговорен за задоволувањето на нејзините потреби на ефикасен и учтив начин. Примерите за активности што може да ги преземе ОГО за да ја подигне свеста на јавноста за прашањата на родот и безбедносниот сектор опфаќаат:

- Одржување тркалезни маси или семинари за прашањата на родот и безбедносната политика.
- Создавањето материјали, на пример лифлети, за тоа како да се пријави кршење на човековите права – вклучувајќи и РН – од страна на кадарот во безбедносниот сектор.

Од критично значење е да се запамти дека организациите на жените не се единствените кои играат улога во подигањето на свеста и застапувањето за прашањата на родот и безбедноста. Улогата на мажите и на организациите на мажите во надзорот врз организациите на безбедносниот сектор и застапувањето за прашања поврзани со родот, особено за РН, е особено важно и испраќа моќна порака до актерите во безбедносниот сектор кои се предоминантно мажи. Промената на ставовите, начинот на размислување и практиките на клучните чинители е една од најважните цели на подигањето на свеста и застапувањето за теми поврзани со родот и ова може да биде направено многу ефикасно од мажи.

Со цел да се обезбеди дека кампањите за застапување се родово одговорни, ОГО можат да се осигураат дека содржината и јазикот се родово чувствителни, дека целта на кампањата е да ја зголеми безбедноста и

правдата за жените и девојчињата како и за мажите и момчињата, да соработуваат со организациите на жените, и да обезбедат вклученост на жените на високо ниво. ОГО може исто така да се застапуваат за посебни промени во безбедносниот сектор поврзани со родот, како:

- Создавање и спроведување на родови политики и планови, вклучувајќи и кодекси на однесување за институциите во безбедносниот сектор.
- Стандардизирана родово обука за полицијата, оружените сили и за другиот персонал во безбедносниот сектор.
- Реформирање на дискриминаторската легислатива за соодветно да се спречи, третира и казни РН.
- Регрутирање, задржување и напредување на жените во институциите на безбедносниот сектор и во телата на власта.
- Соодветно алоцирање на финансиските, човечките и материјалните ресурси за справување со специфични несигурности со кои се соочуваат жените и девојчињата.
- Зголемена одговорност на персоналот во безбедносниот сектор за кршењето на човековите права, вклучувајќи го и РН.

Совети за ОГО кои планираат активности за застапување и подигање на свеста

- Кампањи за подигање на свеста чија цел е јавноста можат да бидат клучен дел од кампања за застапување чија цел е да влијае врз политиките и програмите на безбедносниот сектор.
- Планирајте ги вашите кампањи за застапување внимателно. Идентификувајте ги клучните чинители и целите на вашата порака, вклучувајќи ги и клучните кетатори на политики кои имаат влијание во безбедносниот сектор, и осигурете се дека вашето застапување е засновано врз веродостојно, сеопфатно, родово чувствително истражување.
- Искористете ги можностите, какво што е ревидирањето на политиката на безбедносниот сектор или на одбраната, за да ги вклучите родовите прашања во застапувањето од граѓанското општество.
- Вклучете мажи во кампањите за застапување, особено оние кои работат на справување со насилството врз жените.

Табела 1 Прашања што треба да се постават при планирањето кампања за застапништво	
Кое е прашањето и кои се неговите причини?	Употреба на истражување на политиките, буџетите итн. за да се идентификува проблемот и да се добијат конкретни податоци.
Кои се вашите намери и цели?	Намерата се однесува на долгорочените цели на кампањата, кои ќе се реализираат преку комбинација на застапување и практични активности. Цел е непосредна цел и треба да биде конкретна и мерлива како резултат (не предложена активност). Пример: „Владата до крајот на 2010 да воспостави консултативен механизам со ОГО за родово чувствително буџетирање на одбраната“.
Кои се конкретните промени што настојувате да ги остварите (на пример свест, знаење, промена на ставот или на однесувањето кај креаторите на политики или кај актерите на безбедносниот сектор)?	Со други зборови што ќе биде поинаку како резултат на застапувањето?
Кои индикатори ќе се користат за да се следи напредокот кон резултатите?	Размислете за различните видови на предок кои сакате да ги следите во текот на постоењето на стратегијата за застапништво, на пример процесот, влијанието и резултатите и промената во контекстот во кој работите.
Кои се примарните чинители? Како биле тие вклучени во осмислувањето на намерите, целите, резултатите и индикаторите за вашата стратегија? Кои се вашите второстепенни чинители и другите важни чинители?	Клучните чинители ги вклучуваат оние кои имаат моќ да извршат промена, но кои може да треба да бидат убедени да дејствуваат; второстепените чинители се групите чија поддршка може да биде собрана; примарните чинители се оние кои ќе имаат корист од промената, а другите важни чинители ги вклучуваат групите меѓу безбедносните актери кои може да се противат на стратегијата. Обмислувањето како ќе работите со, и ќе влијаете врз секој од чинителите ги зголемува шансите за успех.
Какво истражување треба да спроведете за да ги тестирате претпоставките за знаењето, ставовите итн.?	Како ќе обезбедите репрезентативен примерок од вашата целна група и кои техники ќе ги употребите за да ги утврдите нивните ставови за прашањето? Како тие пристапуваат до информациите за оваа тема?
Кои се клучните пораки што сакате да и ги пренесете на секоја група чинители за да дојде до саканата промена (на пример да го зголемите нивното знаење, да ги промените нивните практики)?	Користете фокусни групи со практичари од медиумите и други видови истражувања на медиумите за да го разберете контекстот и да ги насочите своите пораки соодветно на тоа.
Какви видови комуникација (на пример популарни верзии на наодите од истражувањето, листи со факти) канали (интерперсонална комуникација, семинари, медиумите) и активности се најсоодветни за вашите клучни чинители?	Бидете јасни околу тоа кон кого сте насочени и што сакате да направите; направете истражување на заднината на групите и насочете кон нив соодветни пораки. Исто така, размислувајте за тоа кој комуницира, вклучете ги оние кои имаат кредибилитет/влијание кај клучните чинители.
Какви се роковите/работниот план за вашата стратегија за застапување? Кои се клучните датуми/прилики за објавување одредени пораки и материјали?	Предвидете ги роковите кога ја планирате вашата стратегија за да се запазат крајните рокови и задачите да се распоредат на ефикасен начин. Обележете ги датумите на кои одредени материјали се објавуваат и дистрибуираат.
Колкав буџет ви е потребен за вашата стратегија за застапување и кои вештини, материјали и експертиза се потребни?	Ресурсите опфаќаат парични средства, материјали, луѓе и нивната експертиза како и репутацијата на вашата организација (т.е. социјален капитал) во однос на конкретната тема за која се застапувате.
Како ќе го процените и ќе го дистрибуирате влијанието на својата стратегија и лекциите научени од вашето искуство?	Размислете за тоа како идните кампањи за застапување и другите организации можат да имаат полза од вашето искуство.
Како ќе обезбедите одржливост на вашата стратегија за застапување?	Доколку успешно сте довеле до промена, треба да размислите како да обезбедите одржливост на промените. Доколку кампањата била фокусирана на ниво на политика, од критична важност ќе биде да се внимава на спроведувањето на политиката. Кој ќе ја претрпи интервенцијата? Кои програмски пристапи ќе бидат најефикасни?

4.6 Работа со медиумите

Медиумите играат особено значајна улога во промовирањето на надзорот на безбедносниот сектор од страна на јавноста и за сподолување на информациите за реформата на одбраната и безбедноста. ОГО можат да соработуваат со медиумите за да ги засилат своите кампањи за подигање на свеста и за застапување.

Новинарите и другите кои работат во медиумите не се неизоставно запознаени со родовиот аспект на безбедносните прашања, или со тоа како да зборуваат со и

да земаат информации од жени. Исто така, има малку родови упатства или политики во самите медиумски институции²³. Затоа, ОГО можат да работат со медиумите за да ги обучат за тоа како да соберат информации и да известат за безбедносните прашања на родово чувствителен начин. За медиумите, исто така, може да биде тешко да допрат до жените кои се сведоци или жртви на специфични кршења на човековите права какви што се силувањето од припадници на безбедносните сили, така што ОГО можат исто така да играат улога во олеснувањето на овој процес и во обезбедувањето потребна нега и помош за жртвите кои се подготвени да ги поделат своите приказни со јавноста.

Пример 6 Совети за работа со медиумите за поголем ефект²²

Клучни пораки

- Идентификувајте и следете 2-3 поенти кои сакате да останат запаметени.
- Секогаш враќајте го интервјуту/дискусијата назад кон овие поенти.

Бидете едногласни

- Ако работите во коалиција, бидете сигурни дека сите членови ги разбираат пораките што се испраќаат до печатот.
- Пожелно е да назначите портпарол.

Контактирајте со печатот директно

- Бидете проактивни – немојте само да одговарате на теми кои веќе се наоѓаат во вестите, туку обезбедувајте стории и соопштенија за јавност.
- Пишувајте писма до уредникот за да предизвикате дебата – нека бидат куси и конкретни.

Олеснете им

- Обезбедете концизни и јасни пишани информации – на пример промотивни информации за печатот или брифинг. Ова може да вклучува податоци за контакт, информации за прашањето што се застапува, заднината на прашањето, информација за спротивставените ставови, факти и статистички податоци.

Брифинзи/соопштенија за јавноста

- Знајте ги крајните рокови и најдоброто време за да контактирате со печатот.
- На сите настани имајте промотивни информации за печатот.
- Обезбедете брифинзи со информации за заднината за да можат новинарите да спроведат свое истражување.

Бидете извор со кредибилитет

- Станете извор од доверба за печатот да доаѓа кај вас или во вашата организација за веродостојни информации за различни аспекти на безбедносниот сектор. Кредибилитетот, кога станува збор за актерите во безбедносниот сектор е тесно поврзан со одредено ниво на техничка експертиза.
- Поканете ги медиумите само кога имате нешто важно да им кажете.
- Доколку користите статистички податоци, бидете сигурни дека се веродостојни.

Појавување на ТВ и на радио

- Држете се до клучните пораки.
- Вложете во обука за техниките за интервјуирање.

Оценете ја својата кампања

- Документирајте го и оценете го покривањето од страна на медиумите и учете од претходните кампањи.

Совети за ОГО за поефикасно користење на медиумите

- Користете ги медиумите за да ги пренесете пораките за темата што ја застапувате до широката публика. Работете со мали весници, со радија на заедницата и со локални телевизиски станици, како и со државните медиумски изданија.
- Сензитивизирајте и обучете ги новинарите и другите работници во медиумите за родовите аспекти на безбедносниот сектор и употребата на родово чувствителен јазик (види Пример 7).

4.7 Родова обука за персоналот во безбедносниот сектор

Родовата обука е клучната стратегија за градење на капацитетот на персоналот во безбедносниот сектор да ги извршува своите дневни задачи на родово одговорен начин. Родовиот капацитет е вештина како која било друга и затоа мора да биде научен. Обуката може да биде екстремно ефикасен начин за промена на ставовите и однесувањето на персоналот во безбедносниот сектор и претставува важен елемент во унапредување на надзорот врз безбедносниот сектор. Родовата обука исто така, може да се употреби како процес за унапредување на заемното разбирање и за олеснување на идната соработка меѓу ОГО и персоналот во безбедносниот сектор. Родовата обука не е секогаш вклучена како дел од стандардните режими за обука на војската, полицијата или приватната безбедност, или во обуката за надзор врз безбедносниот сектор чија цел се актери како пратениците, службата во министерството за одбрана или НВО. Онаму каде што постои таква обука, таа обично не е униформна, задолжителна ниту сеопфатна.

Пример 7 Совети за работа со медиумите за поголем ефект²⁴

Пренесувањето информации за родот бара од новинарите да ги набљудуваат начините на кои луѓето можат да бидат маргинализирани поради својот род.

Тоа бара од нас да поставуваме прашања какви што се:

- За кого се известува?
- Од која перспектива?
- Низ каков објектив?
- Одразувајќи ги кои стереотипи за луѓето?
- Дали сториите помагаат да се унапреди родовата еднаквост и правичност во општеството или се од таков агол кој ги поддржува традиционалните ставови и вредности?
- Дали грижите на мажите и на жените се одвоени од грижите на општеството воопшто?

Види Алатка за Родова обука за кадарот во безбедносниот сектор

Организациите на жените може да имаат специфична експертиза за родовите прашања и искуство во држењето родова обука и оттаму може да бидат добро позиционирани за или да обезбедат или да понудат придонес за постоечките модули за обука на кадарот во безбедносниот сектор, или да разработат самостојна обука за прашањата на родот и безбедноста, особено за сексуалната експлоатација и злоупотреба. Згора на соработката во спроведувањето родова обука, ОГО со експертиза за родови прашања можат:

- Да разработат стандардна програма за родова обука за различни институции на безбедносниот сектор, како на пример обука за домашното насилство за полицајците, која може да се прилагоди и да биде употребена од обучувачите.
- Да лобираат за политика со која ќе се пропише за задолжителна сеопфатната родова обука за персоналот на безбедносниот сектор.
- Да се застапуваат за и да учествуваат во создавањето родови упатства, водичи и прирачници кои ќе служат како практични извори за персоналот во безбедносниот сектор.

- Да лобираат за создавање родова позиција во институциите на безбедносниот сектор за да ја координира, примени и набљудува родовата обука²⁶.

Во една недамнешна онлајн дискусија во која учествуваа повеќе од 140 креатори на политики и практичари, се појавија 10 клучни препораки од областа на родовата обука за персоналот во безбедносниот сектор:

1. Осврнете се на традиционалните машки улоги и норми
2. Ангажирајте мажи да држат родова обука
3. Дадете и приоритет на обуката за високите менаџери и официјални претставници
4. Вклучете го родот во редовната обука за безбедносниот сектор
5. Спроведете ја обуката како дел од поширока стратегија за внесување на родот во главните текови
6. Напишете акциски план или институционална политика која вклучува родова обука
7. Организирајте обука пред распоредувањето за персоналот на мировните мисии
8. Искористете ја соработката меѓу ОГО и институциите на безбедносниот сектор
9. Осигурајте ја употребата на родово свесен јазик
10. Спроведете долготрајна оценка и идентификувајте ги индикаторите²⁹

Пример 8 Монголија – вклучување едукација за сексуалното здравје во програмата за воена обука²⁵

Монголска визија, НВО основана во 1998, работи за да реализира активности за репродуктивното здравје, вклучувајќи спречување и контрола на ХИВ/СИДА и на други сексуално преносливи болести (СОБ). Монголска визија ги фокусира своите активности врз мажите, вклучувајќи ги офицерите и војниците во оружените сили на Монголија. Работата беше предводена од управниот комитет за политиката за јавно здравство на Монголска визија, во кој беше вклучен заменикот-командант на монголските Оружени сили.

Прашање: Новите регрути во монголските Оружени сили, особено оние од селата, имаат мало или никакво знаење за ХИВ/СИДА и за СПБ.

Цел: Да се добие поддршка од Министерството за одбрана и од монголските Оружени сили за подигање на свеста кај офицерите и војниците за ХИВ/СИДА и за СПБ.

Клучни чинители: Министерството за одбрана и Генералштабот на монголските Оружени сили.

Примарни чинители: Војниците/офицерите и нивните интимни партнери.

Пристапи и комуникација: До Министерството за одбрана и до Генералштабот на оружените сили беа испратени писма; беа одржани официјални и неофицијални средби со високи официјални претставници; беше развиен проект во соработка со високи официјални претставници; работилница беше одржана со високи официјални претставници; командантите и воените доктори презентираа извештај за актуелната состојба со СПБ меѓу кадарот во војската.

Индикатори за успех и одржливост: Сексуалното здравје беше вклучено во официјалната образовна програма за воениот персонал; зголемено ниво на свеста кај офицерите со повисок чин; зголемена поддршка од Министерството за одбрана; проширена база на активности на Монголска визија.

Пример 9 Ресурси за родова обука ²⁷

Инспирација за релевантна обука може да се најде во следниве збирки за родова обука:

- **Inclusive Security, Sustainable Peace: A Toolkit for Advocacy and Action** – опфаќа алатки за таргетирање на жените за безбедносни прашања, правосудство, управување и граѓанско општество, заштита на ранливи групи, etc. http://www.international-alert.org/our_work/themes/gender_training.php
- **Toolkit for Working with Men and Boys to Prevent Gender-Based Violence** – опфаќа литература, студии на случај, прилози и вежби. <http://toolkit.endabuse.org>
- **Toolkit to Combat Trafficking in Persons** - опфаќа алатки за меѓународни закони, проценка, заштита, едукација на јавноста, набљудување и оценка итн. http://www.unodc.org/pdf/Trafficking_toolkit_Oct06.pdf
- **Gender Resource Package for Peacekeeping Operations** – опфаќа информации за заднината, ги подвлекува клучните родови прашања и практични алатки. <http://pbpu.unlb.org/pbpu/genderpack.aspx>

Совети за ОГО вклучени во родова обука на кадарот во безбедноста

- Спроведете проценка за потребите за обука за да ги утврдите празнините во актуелната обука и областите што можат да се подобрат.
- Иницирајте или придонесете кон разработката на стандардизирани модули за родова обука за новите регрути и за постоечките службеници во полицијата и за војската.
- Креирајте листа на квалификувани обучувачи од граѓанското општество во земјата кои би можеле да реализираат родова обука за кадарот во безбедносниот сектор.
- Употребете ги можностите за обука како основа за унапредување на врските и партнерството со официјалните претставници на владата, војската и полицијата.
- Не откривајте топла вода: употребете ги и надградете ги модулите за родова обука кои веќе се разработени.

4.8 Организации на жените

За надзорот да биде вклучувачки и соодветно репрезентативен за популацијата, важно е жените да бидат опфатени во напорите за надзор на граѓанското општество. На безбедносниот прашања често се гледа како на „машки домен“. Сепак, како што веќе е кажано во дел 3.3, организациите на жените играат важни улоги од кои надзорните тела би можеле поефикасно да извлечат поголема полза. Врз основа на нивното различно членство и приоритети, организациите на жените можат да дадат многу значаен придонес за процесиите на надзор:

- ОГО кои работат на родово прашања се експертски извор за различните видови несигурности што ги искусуваат мажите и жените.
- Организациите на жените често се во можност да пристапат до различни групи, особено до други жени или маргинализирани групи, и оттаму можат да соберат информации кои инаку би биле пренебрегнати.

Пример 10 Националниот акциски план на Велика Британија за УН СЦР 1325 и родова обука за оружените сили

Во март 2006 година, Владата на Велика Британија го објави својот национален акциски план за примена на УН СЦР 1325. При развојот на планот, Крос-Вајтхол Групата за 1325 (составена од претставници на Канцеларијата за надворешни работи и за Комонвелтот, Министерството за одбрана, Одделот за меѓународен развој), се консултираше со Родова акција за мир и безбедност (РАМБ), мрежа од актери во граѓанското општество, која е базирана во Велика Британија и се фокусира на прашањата на жените, мирот и безбедноста.

РАМБ започна како Работна група за жените, мирот и безбедноста на Велика Британија, и беше иницирана во средината на 2004 година од International Alert за подигање на свеста околу прашањата за родот и безбедноста и за да ја поддржи и набљудува Владата на Велика Британија во примената на УН СЦР 1325. Формално основана во јуни 2006 година, РАМБ сега има членство од четиринаесет организации и личности²⁸. На РАМБ и беше дадена можност да придонесе околу утврдувањето на приоритетите на националниот акциски план и така постојаните консултации со граѓанското општество без издвоени како една од целите на самиот план.

Родовата обука беше идентификувана како клучна потреба, и по објавувањето на планот беа преземени чекори да се мапира обезбедувањето родово обука за војската на Велика Британија и да се идентификуваат начини како таа да се подобри. Згора на ова, РАМБ, заедно со неколку клучни пратеници и со Крос-Вајтхол Групата за 1325, формираа Асоцијативна парламентарна група (АПГ) за СЦР 1325, една од малкуте во Велика Британија која им дозволува на граѓанското општество и на државните службеници да работат заедно со пратениците. РАМБ изврши притисок да се формира подгрупа за родова обука, и оваа група сега го поддржува Министерството за одбрана во напорите да го подобри обезбедувањето родово обука и да собере информации и да го истражува влијанието на оваа родово обука. Иако сè уште не се достапни податоците, ова ќе биде потенцијално вреден модел за родова обука на војската во други земји.

Пример 11 | Организациите на жените лобираат за демократска реформа на безбедносниот сектор во Ирак, Русија и Западна Африка

Унијата на комитетите на мајките на војниците во **Русија** беше основана со цел да се сврти вниманието врз кршењето на човековите права во руската војска и за да се застапува за подобри механизми за заштита и за добробитта на војниците, особено околу војната во Чеченија. Членовите на Унијата исто така започнаа јавна кампања против недоброволната регрутација и за амнестија за војниците. Организацијата беше успешна во некои од напорите да влијае врз воената политика во Русија и во обезбедувањето слобода и заштита на многу регрути³⁰.

Во постконфликтни контексти, организациите на жените често се здружуваат на национално ниво за да ги идентификуваат своите клучни приоритети во безбедноста, политичката, економската и социјалната сфера. На пример, во 2003 година на една конференција одржана во Вашингтон, жените од **Ирак**, вклучувајќи претставници од организациите на граѓанското општество, владини министри и кадар од безбедносниот сектор, идентификуваа низа клучни области, како зголемена гранична безбедност, зголемен број полицајци ширум земјата, подобро улично осветлување, и обука за прашањата на родот и на човековите права за полицијата и војската, како суштински за нивната безбедност и за успехот на процесот на РБС во земјата³¹. Ваквите информации се вредни ресурси за креаторите на безбедносни политики и за надзорните тела и треба да се вложат напори за да се обезбеди дека препораките на организациите на жените се вклучени во формалниот преглед на безбедноста и креирањето политика.

Низ партнерство со Мрежата на Западна Африка за безбедност и демократско управување и Фондацијата Фридрих Еберт, Мрежата на жените во миротворството (МЖМ) во **Западна Африка**, осмисли специјализирана методологија за внесувањето на родот во главните текови и особено за прашањата на жените во реформата на безбедносниот сектор. Како последователна активност, се очекува МЖМ да одржи обука со експерти и со женски групи за „Родот и реформата на безбедносниот сектор“³².

- Организациите на жените можат да донесат специфични родови перспективи со кои политиките и практиките на безбедносниот сектор треба да се носат.
- Организациите на жените можат да бидат посебно загрижени за стандардите на однесувањето и правилата кои се однесуваат на сериозни насилства врз жените какви што се силувањето или вознемирувањето од персоналот во безбедносниот сектор.

Меѓутоа, важно е да се признае дека сите организации не жените неизоставно не ги претставуваат ефикасно потребите на различни групи жени и може да немаат секогаш специфична експертиза за родовите прашања.

Без целосното вклучување на организациите на жените во процесите на надзор, граѓанското општество нема да извлече полза од широкиот опфат на достапна експертиза, или да ги искористи сите влезни точки за ефикасно набљудување и експертиза. Сепак, способноста на организациите на жените за ефикасно да учествуваат во надзорот врз безбедносниот сектор исто така е поврзана со нивниот капацитет. Постои итна потреба да се зголеми и подобри „писменоста за безбедноста“ кај граѓанското општество вклучувајќи ги и организациите на жените. Градењето на капацитетот за зголемување на „писменоста за безбедноста“ може да биде во форма на специфична обука за организациите на жените во области какви што се:

- Терминологијата и базичната теорија за надзорот врз безбедносниот сектор
- Политиките на безбедносниот сектор
- Меѓународната политичка рамка и стандарди поврзани со прашањата за родот и безбедноста и како тие можат да бидат употребени како инструменти за застапување.
- Институциите на безбедносниот сектор, нивните мандати и процедури за одлучување
- Родови прашања и РБС/надзор
- Родово чувствително буџетирање за безбедносниот сектор
- Проценка на влијанието врз родот³³

Од суштинско значење е организациите на жените или други ОГО да се постават како „експерти“ со цел да го

зајакнат информираното ангажирање со актерите на безбедносниот сектор. Доколку ОГО кои работат на прашања поврзани со родот имаат капацитет да обезбедат техничка помош, тие стануваат вредни партнери за телата за надзор врз безбедносниот сектор, како и за државните институции чија цел е да спроведат реформи на безбедноста и правосудството. Слично, постои потреба да се унапреди „писменоста за родот“ на ОГО воопшто. Недостигот од внимание кон родовите прашања значи дека не е веројатно оти тие ќе ја земат предвид родовата димензија на РБС или ќе имаат капацитет и експертиза да го интегрираат родот во инволвираноста на граѓанското општество во постоечките надзорни механизми (види дел 4.9 за родово одговорни ОГО). Ова пак, може да го ограничи опфатот до кој тие го признаваат важниот придонес што организациите на жените го имаат во нивната работа. Креирањето форуми или градењето коалиции кои ги поврзуваат ОГО со релевантните оддели во власта со цел да се развијат стратегии за подобрување на одговорноста и ефикасноста на безбедносниот сектор во однос на родовите прашања може да биде еден од начините да се направи тоа. Во **Велика Британија**, членови на Родова акција за мир и безбедност обезбедија обука и експертски совети за британското Министерство за одбрана, академиите за обука за одбраната/армијата и регионалните организации. Во **Сиера Леоне**, локални и меѓународни ОГО во неколку области склопија успешно партнерство со обласните медицински службеници, полициските Единици за поддршка на семејството и со правосудниот сектор за да осигураат дека жртвите на домашно насилство добиваат соодветна медицинска и психолошка помош и дека злосторствата се следат, се пријавуваат и се гонат³⁴. Ова, исто така, може да помогне да се изгради транспарентност и доверба меѓу ОГО и институциите на безбедносниот сектор.

Совети за вклучување на организациите на жените во надзорот врз безбедносниот сектор

- Истражете ги неформалните активностите на организациите на жените поврзани со пружањето безбедност и/или застапување кај безбедносниот сектор и вклучете ги во формалните механизми за надзор.
- Обезбедете обука за „писменост за безбедноста“

Пример 12 Партнерство со безбедносните институции во Бугаинвил за да се спречи насилство³⁵

Женските групи во Бугаинвил, Папуа Нова Гвинеја, одиграа значајна улога во завршувањето на конфликтот, ит тоа и директно преку преговори со борбените сили и преку поддршка за реинтегрирање на поранешните борци и едукација за мирот во нивните заедници. Особено, тие се ангажираа посебно со безбедносниот сектор на бројни иницијативи:

- Жените обезбедија обука и сензитивизација на поранешните мажи-борци за правата на жените. Ова како директен резултат го имаше намалувањето на опфатот на домашното насилство извршено од овие мажи.
- Женските групи регрутираа и обучија мажи да ги едуцираат поранешните борци за правата на жените, за ХИВ/СИДА и за решавање на конфликтите во училишта и села.
- Агенцијата за развој на жените Леитана Нехан обезбедува родова обука за новите полициски регрути во соработка со полицијата, а исто така држи и работилници за подигање на свеста за да го потенцира негативното влијание на насилството врз жените и децата во различни заедници.

за организациите на жените за да им овозможи-те поефикасно да се ангажираат на безбедносните прашања со граѓанското општество, владата и другите чинители.

- Создадете механизми за да ги поврзете организациите на жените со соодветните оддели во власта за да го зајакнете нивниот пристап и влијание врз дебатата за политиката поврзана со безбедноста.

4.9 Мрежи на граѓанското општество

Општо земено, ОГО се помоќни кога зборуваат во еден глас. Мрежите обезбедуваат сила поради бројноста и можат да помогнат така што ќе заштит одделни ОГО да не станат цел на злоупотреба или политички притисок. Една од нивните клучни функции е да покажат поддршка за реформата од повеќе различни групи во општеството.

Ова стана очигледно кога НВО Работна група за жените, мирот и безбедноста беше формирана во мај 2000 година од 11 организации за да се застапуваат за усвојување на УН СЦР 1325 за жените, меѓународниот мир и безбедност. УН СЦР 1325 беше усвоена едногласно на 31 октомври 2000 година. Оттогаш, фокусот на НВО Работната група се помести кон поддршка на примената на УН СЦР 1325, промовирање на родовата перспектива и почитување за човековите права во сите иницијативи за мир и безбедност, спречување или управување со конфликт, и изградба на мир предводени од ОН или од земјите-членки.

Во многу земји може да биде тешко за ОГО да се ангажираат директно околу прашањата на безбедноста и правдата и во развојот на безбедносните политики на национално ниво поради затворената, па дури и непријателски настроена политичка средина. Учество во дискусии и механизми поврзани со безбедноста на регионално ниво може да се покаже како добро средство за вршење притисок врз креаторите на политики на национално ниво. На индивидуалните ОГО обично се гледа како да имаат поголем кредибилитет доколку се членови на регионални или меѓународни мрежи или имаат меѓународни партнери. Оваа поддршка може да се искористи како лост за ангажман на национално ниво со владите за прашањето на развојот на безбедносните политики.

Изградбата на вакви мрежи може да се случи низ дијалог, на национално, регионално и меѓународно ниво. Преку учеството на широк опфат чинители во серија од работилници, може да се развие подобро разбирање за прашањата поврзани со специфични безбедносни политики. Исто така, може да се воспостави мрежа на оние кои се заинтересирани за поддршка на промените што водат до напредок. Со оглед на тоа дека националната политика за безбедност настојува да ги опфати потребите на општеството како целина, особено кога се осврнува на родот, легитимитетот на мрежата ќе расте пропорционално со:

- Разновидноста на групите/организациите претставени во мрежата. Ваквите групи треба намерно да се бараат и да им се пристапува.
- Создавање низа од заеднички принципи за да се избегне мешање во посебните области на работа на секој член.
- Специјализирано знаење во мрежата за тоа како работи безбедносниот сектор, како се претставени процесите на креирање политики и родот со цел за стратешко водство.
- Достапност на специјализирано знаење во мрежата до кое инаку креаторите на политики не можат веднаш да пристапат.
- Застапеност на експерти и личности кои се високо ценети од креаторите на политики.

4.10 Родово одговорни ОГО

ОГО кои се вклучени во надзорот врз безбедносниот сектор, исто така имаат обврска да ги ревидираат внатрешните политики и практики за да го одразуваат идеалот за родова еднаквост. Ова е неопходно за да се обезбеди нивна целосна репрезентативност и партиципативност, како и за да придонесе за вкупната ефикасност на ОГО.

Сепак, повеќето организации на граѓанското општество немаат родова рамнотежа, а персоналот може да ги нема потребните вештини и капацитет за ефикасно да ги вгради родовите прашања во нивната работа. За да се подобри ваквата ситуација, треба да се вложат напори за примена на родово одговорно регрутирање, напредување и кадровска политика и треба да се усвојат посебни механизми за да се спречи дискриминацијата или сексуалното вознемирување на работното место.

Интерни кодекси на однесување, политики и упатства се еден од начините за осигурување дека овие стандарди се достигнати (види Пример 13). Поврзувањето родови критериуми со оценката за достигнувањето може исто така да придонесе за зголемување на одговорноста на секој вработен поединечно за тој/таа да се осврне на родовите прашања во својата работа. ОГО кои работат на надзорот врз безбедносниот сектор можат да ги зголемат своите напори да привлечат, вработат и да задржат жени во својот персонал преку подобрување на регрутирањето и политиките за рамнотежа меѓу работата и приватниот живот.

Исто така, важно е родот да биде внесен во сите институционални политики и програми на ОГО кои работат на безбедносни прашања. За да се направи ова, од критично значење се адекватното финансирање на работата поврзана со родот, и внатрешната експертиза и капацитет. Исто така, може да биде потребно да се спроведе посебна обука за целиот персонал за да се осигура дека имаат технички капацитет и експертиза да се зафатат со родова работа. Спроведување внатрешни родови ревизии и идентификување на областите кои можат да се подобрат се исто така важен чекор за утврдување како може да се зајакне внесувањето на родот во главните текови³⁶.

Совети за тоа како ОГО да бидат родово поодговорни

- Разработете сеопфатни политики за родот и еднаквата застапеност со кои се покриени кадровските прашања, барањата за достигнувања на работното место и сексуалното вознемирување и дискриминацијата, вклучувајќи кодекс на однесување.
- Оценете ги описите и барањата на работните места за да се осигурате дека не се дискриминаторски ниту кон мажите ниту кон жените.
- Обезбедете родова обука за целиот персоналот и за волонтерите.
- Спроведете внатрешна родова ревизија за да го процените организацискиот капацитет.
- Донаторите кои го поддржуваат вклучувањето на ОГО во надзорот врз безбедносниот сектор можат да бараат ОГО да бидат одговорни за примена на родова одговорност.

Пример 13 Родовата политика на Оксфам³⁷

Оксфам направи значаен исчекор во развивањето на својот пристап кон воведувањето на родот во главните текови во работата на организацијата, како и во своите внатрешни практики. Како дополнување на Политиката за еднакви можности и разновидност, Оксфам разви родова политика која поставува одредени обврски пред организацијата и пред членовите на нејзиниот персонал. Оваа политика потоа може да се употреби за да се обезбеди одговорност, транспарентност и еднаква застапеност и служи како репер во однос на кој се набљудува опфатот до кој организацијата е успешна во воведувањето на родот во главните текови на својата работа. Иако Оксфам не работи посебно на безбедносни прашања, претставува корисен пример што може да биде прифатен од ОГО кои работат во надзорот врз безбедносниот сектор. Некои од одредбите на родовата политика се:

- Менаџерите ќе ги охрабрат групите и форумите во организацијата да ги споделат учењето и добрите практики за родовата еднаквост. Родова обука исто така ќе им биде овозможена на персоналот и на волонтерите.
- Во целата наша работа ќе ја покажуваме посветеноста на родовата еднаквост преку поставување соодветни тимски и лични цели, и преку алоцирање соодветен персонал и ресурси за да ни овозможат да ја исполниме политиката за родова еднаквост.
- Менаџерите на сите оддели ќе разработат и ќе известат за мерливите цели и активности кои се однесуваат на политиката на родова еднаквост; и нашите системи за управување, финансии и човечки ресурси ќе ја олеснат и ќе придонесат кон нашата родова работа.
- Родовата свесност и разбирање ќе бидат користени како критериум за регрутирање и развој на персоналот и волонтерите.
- Во организацијата ќе следиме работна практика пријателски настроена кон семејството за да им овозможиме и на мажите и на жените целосно да учествуваат и во работата и во семејниот живот.

5 Вклучување на родот во надзорот на граѓанското општество во специфични контексти

Не постои еден модел за надзор врз безбедносниот сектор, бидејќи тоа е процес кој мора да се појави на различни нивоа, и се разликува меѓу региони и контексти.

5.1 Постконфликтни земји

Жените и девојчињата се особено ранливи на зголемените нивоа несигурност за време на конфликт како резултат на сексуално или родово насилство. Оваа ранливост може да продолжи, и честопати продолжува по завршувањето на конфликтот. Кадарот во безбедносниот сектор можеби извршил флагрантни кршења на човековите права, и може да продолжи да врши злоупотреби за време на мирот. Згора на ова, безбедноста и правосудството пружени од страна на државата можеби колабирале во одредени области или го загубиле легитимитетот поради улогата што ја играле за време на конфликтот.

Доказите покажуваат дека родовите улоги и односи често се поместуваат за време и по конфликтот, што може да отвори важен простор за преговарање за промени. На пример, по завршувањето на конфликтот и изборот на првата претседателка во Африка, **Либерерија** донесе нова легислатива во форма на „закон против силувањето“ кој влезе во сила во февруари 2006 година. Организациите на жените како Асоцијацијата на адвокатките во Либерерија одиграа значајна улога во изработката на нацртот за новиот закон и во подигањето на свеста за него во заедниците низ цела Либерерија³⁸. Меѓутоа, сосема спротивно, овие поместувања на улогите и односите можат исто така да резултираат со нови закани, на мален капацитет за справување со веќе постоечките несигурности или заземање на традиционалните улоги по завршувањето на конфликтот³⁹.

Пример 14 Канцеларии за врски со НВО – можна влезна точка за родот⁴¹

Многу влади во Источна и Централна Европа и во Балтичките држави востановија канцеларии за врска со НВО, според различни модели:

- Хрватска, Чешката Република, Полска, Словачка, Словенија: Функциите на канцеларијата се извршуваат преку бирократска единица и широко репрезентативно советодавно тело, кои работат партнерски како што е пропишано во закони, декрети или повелби.
- Унгарија, Романија: Владини тела ја надгледуваат соработката меѓу НВО и владата без советодавно тело.
- Естонија, Летонија: Постоечки оддели ги вршат функциите за врска меѓу владата и НВО како дополнително на нивните други одговорности, вклучувајќи ги локалната власт и регионалната администрација.
- Литванија: Различни владини оддели се одговорни за координирање со НВО во нивната надлежност.

Севкупната смисла на канцелариите за врски со НВО во земјите наведени погоре беше да се подобри врската меѓу граѓанското општество и владата. Канцелариите за врски со НВО не се посебно воспоставени за да работат со безбедносниот сектор или со родовите прашања. Тие сепак можат да претставуваат важни влезни точки за ОГО да имаат глас за овие прашања и можат да бидат употребени за да се застапуваат кај клучните владини претставници за тие да се осврнат на родовите прашања во политиката и практиката на безбедносниот сектор. Надградувањето на постоечките механизми, како овие канцеларии за врски, е важен аспект на развивањето на капацитетот за вклучување на родот во надзорот на граѓанското општество врз безбедносниот сектор, бидејќи создавањето нови тела може да бара многу време и ресурси.

Понатаму, законите, структурите и механизмите за заштита на жените и девојчињата од различни безбедносни закани ретко се во сила или не функционираат соодветно, намалувајќи ги достапните ресурси за обезбедување нивна заштита. Капацитетот на државните институции е често толку слаб што дури и ако постои политичка волја, средствата да се пружат безбедносни и правосудни услуги не се достапни ниту технички, ниту финансиски, ниту кадровски. РБС е предизвик, но важно е да се запамти дека РБС која се појавува по конфликт истовремено може да биде можност за промовирање зголемени нивоа на родова еднаквост и вклученост во структурите и процесите на таа структура.

ОГО можеби се фрагментирале или ослабнале за време на конфликтот и како резултат на тоа го немаат досега, легитимитетот или капацитетот ефикасно да ги спроведат своите надзорни должности. Во други случаи, соработката на ОГО може да се зголеми во пост-конфликтниот период бидејќи постојаните несигурности и реформата на армијата и на војската се клучни грижи на многу организации, давајќи им можност да работат заедно.

Можности и совети за вклучување на родовите прашања

- Познато е дека РН се користат како стратегија за време на конфликт, а бројот на случаите веројатно ќе се зголеми по неговото завршување. Надзорот врз тоа како актерите на безбедносниот сектор се справуваат со РН во нивната секојдневна работа ќе биде од витално значење исто како и набљудувањето на кадарот во полицијата и во војската за да се осигура дека тие не се вклучени како извршители.
- Онаму каде е применливо, во поширокото застапување во врска со безбедносните прашања вклучете ги препораки поврзани со родот дадени на консултации на локално или на национално ниво.
- Промовирајте јавна дебата на национално и на ниво на заедници за да осигурате дека онака како што се реформираат или обновуваат актерите на безбедносниот сектор, родовите прашања се во центарот на процесите уште од почетокот, а не дополнување кога реформите се во процес на консолидација.

- Идентификувајте ги сите неформални и традиционални структури кои им овозможуваат на жените да извршат влијание врз креаторите на политики и/или врз членовите на заедницата. Доколку е потребно, зајакнете ги.
- Работете со вонлегалните структури кои можат да обезбедат одреден степен на надзор врз пружањето правда во контексти кога државните институции не се во можност да пружат такви услуги, особено во поддршка на случаи на насилство врз жените.
- Спроведете родова проценка на процесите на РБС и широко распространете ги наодите и препораките преку медиумите и меѓу официјалните претставници на властите и донаторите.

5.2 Земји во транзиција и во развој

Земјите во транзиција и во развој опфаќаат мноштво контексти кои значително се разликуваат од смисла на социо-економскиот, техничкиот и кадровскиот капацитет. Транзицијата во демократија е долготраен процес од кој сето население нема неизоставно иста полза. Додека вкупниот економски раст има тенденција да се зголемува, кусорочно нееднаквостите можат да станат поизразени и особено жените можат да се соочат со зголемена несигурност во форма на РН, трговија или експлоатација во секс - индустријата⁴⁰.

И во транзициските и во земјите во развој, приватни безбедносни компании – во основа недржавни, дури и ако се регулирани со закон усвоен од парламентот – сè повеќе стануваат важни актери во пружањето безбедност. Следствено, тие треба да бидат подложени на надзор од ОГО.

Некои земји во транзиција можат да имаат голема маса на добро едуцирани кандидати за оружените сили, полицијата и државните институции. Истовремено, на овие институции може да им недостигаат демократска одговорност и транспарентни структури и процедури на управување. Политички, предизвиците за надзорот на граѓанското општество врз безбедносниот сектор вклучуваат наследство од авторитарниот режим,

силно противење на бирократијата на промената, и честопати заладени односи меѓу државните институции и ОГО. Овие услови директно влијаат врз можноста на ОГО да ги надгледуваат актерите на безбедносниот систем, и можноста за дијалог меѓу граѓанското општество и државните институции за заедничките безбедносни грижи.

Во земјите во развој особено, а и во многу транзициски и постконфликтни контексти, градењето на капацитетот на ОГО останува голем предизвик. Како што е очигледно од повеќедецениската помош за развој во Африка, недостигот од домашна и одржлива експертиза останува грижа, и е една од причините зошто не се постигнати развојните цели. РБС придвижувани од донатори може да најдат на отпор за сметка на национално водените процеси. Еднакво е веројатно земјите во транзиција да се противат на притисоци за реформи иако можноста за членство во ЕУ и во НАТО ќе биде значаен поттик за реформи кај некои од нив. Во двата типа земји, оружените сили може да бидат премногу големи бидејќи вршеле голем број улоги во внатрешната безбедност. Ова може да има низа безбедносни последици за мажите и за жените, како и за веројатноста за одржлив социо-економски развој.

Во постконфликтни контексти, недржавните актери во многу земји во развој може да бидат значајни за пружањето безбедност и правда и да се вкрстуваат со формалните државни системи. Овде може да спаѓаат традиционалните судови, вонправните услуги и локалните единици за одбрана. ОГО кои работат на локално ниво можат да имаат значајна улога во надзорот врз нивните активности како и при застапувањето за изнаоѓање начини за нивно вклучување во националните процеси на РБС, како и во програмите за меѓународна помош. Посебно, треба да се стави акцент врз тоа како се управува со власта, како се пружаат услугите и каков легитимитет имаат тие во очите на мажите и на жените како механизми за ненасилно разрешување на конфликтите. Ова станува сè порелевантно бидејќи многу земји во развој не се во мож-

ност финансиски да поддржат обемен правен персонал, како на пример професионално образовани адвокати. Згора на тоа, полицијата може да има ограничено присуство во некои области поради ограничените ресурси или поради високото ниво на несигурност.

Можности и совети за вклучување на родовите прашања

- Доколку сè уште не постои, застапувајте се за простор каде ќе се состанете со државните институции за да ги изразите несигурностите на населението – како на пример канцеларија за врски со НВО (види Пример 14). Обезбедете се дека родовите прашања се потенцирани и дека организациите на жените се исто така вклучени во работата на канцеларијата за врски со НВО.
- Надворешните фактори треба да го поддржуваат градењето на капацитетот на ОГО, вклучувајќи ги и организациите на жените, а не само градењето на инситуциите на безбедносниот сектор.
- ОГО треба да проценат до каде недржавните актери, како поглаварите и приватните безбедносни компании, пружаат безбедност и правда, легитимитетот што притоа го имаат, и квалитетот на пружените услуги. Информациите треба да се собираат употребувајќи родово одговорни методи.
- Доколку е соодветно и потребно, застапувајте се за намалување на оружените сили и воведете клучни точки во врска со родот кои би можеле да ја прошират дебатата за безбедноста во текот на процесот.

5.3 Развиени земји

Во развиените земји кои се демократски управувани, исто така има значителен простор во кој ОГО можат да играат надзорна улога, особено во поглед на родовите прашања. Ова може да се направи преку вклучување во дебати за тоа што треба да се опфати под ознаката

Пример 15 РБС во Јужна Африка –вклучувањето на родот во главните текови при транзицијата од апартхејд во демократија⁴²

Случајот на транзицијата на Јужноафриканската Република во демократија дава пример за тоа како пропустлива политичка средина и вмрежување/организирање на жените преку политичкиот спектрум и во самите безбедносни сили доведе до проширен и вклучувачки процес за трансформација на одбраната. Клучни лекции од овој процес, кои сите директно влијааа врз креирањето политика, се:

1. Јужна Африка отиде подалеку од обична реформа за да го трансформира безбедносниот сектор преземајќи чекори за да ја консултира јавноста за улогата на безбедносниот сектор и да ја стави безбедноста на луѓето и нивниот развој во центарот на рамката на својата национална безбедност.
2. Жените со различни ставови и вредности и од сите раси имаа централна улога во артикулирањето на визијата и оформувањето на процесот преку кој безбедноста на луѓето стана приоритет на државата.
3. Жени од целиот политички спектрум беа мобилизирани за да се добие застапеност од 50% во преговорите кои водеа до изборите во 1994 и 28% од местата во парламентот. Тие и натаму го охрабруваат учеството на јавноста во оформувањето на политиките и остануваат најголеми застапници за безбедност на луѓето.
4. Во рамките на безбедносниот естаблишмент, сè повеќе се признава дека жените:
 - а. Внесуваат критичка перспектива во планирањето и примената на програмите.
 - б. Имаат позитивно влијание како членови на безбедносните служби.
 - в. Имаат клучна улога во градењето мир и безбедност.
5. Трансформацијата на безбедносниот сектор ќе остане нецелосна доколку не се смени културата во институциите. Надминувањето на дискриминацијата врз основа на род, како и на расната дискриминација, е клучен индикатор за трансформацијата.

национална безбедност; како безбедноста и правдата им се пружаат на мажите и жените; и зголемување на паритетот помеѓу мажите и жените во институциите на безбедносниот сектор. Во некои случаи, може да биде соодветно дури и да се нагласи какви се импликациите од претераното трошење за војската врз другите сектори како на пример врз здравството и врз образованието кои се суштински за безбедноста на луѓето.

Инсистирањето да се вклучи родот во стратегиите за реструктурирање на безбедносните сили или за институционална реформа нема само потенцијал да го обезбеди паритетот помеѓу мажите и жените при развојот и спроведувањето на политиките. Тоа може фундаментално да ја прошири дебатата за тоа што е тоа национална безбедност, и така да вклучи гласови кои се надвор од владата и/или Советот за национална безбедност. Случајот на развојот на Белата книга за одбраната на Јужноафриканската Република и другите политики врзани за безбедноста, дава пример што треба да се следи, кога претставниците на ОГО учествуваа како важен соговорник и тоа како експерти и за одбрана и за род.

Види ја Алатката за Креирање политика за национална безбедност и родот

Во зависност од тоа во чие име се овластени да зборуваат, ОГО се особено добро позиционирани да ги надолнат дебатите за националната безбедност со реалностите од секојдневните животи на луѓето и следствено да претставуваат важни канали за одлучувачите. Тие исто така можат да служат како канали за гласовите на жените кои премногу често се маргинализирани од формалните дебати за политиката на безбедносниот сектор. Конечно, потребно е да се посочи дека донаторските агенции на развиените земји се во првите редови на нудењето и давањето совет и техничка експертиза на земјите кои поминуваат низ процеси на РБС. Тие имаат клучна улога и одговорност да осигураат дека родовите аспекти на надзорот на граѓанското општество се вклучени во нивната програма. Меѓународните НВО, исто така, може да имаат улога во обезбедувањето помош при градењето на надзорот врз безбедносниот сектор и за придонес во агендите на донаторите поврзани со РБС.

Можности и совети за вклучување на родовите прашања

- Застапувајте се за проширена дебата за тоа што е „националната безбедност“, особено со опфаќање на РН.
- Бидете свесни и подготвени да реагирате во случај политиките – вклучувајќи ги и политиките за национална безбедност – да бидат редефинирани и за нив јавно да се дебатира.
- Набљудувајте ги и поврзете се со донаторските агенции за да се осигурате дека нивната поддршка за РБС е родово одговорна и вклучува акцент врз надзорот од граѓанското општество.
- Обезбедете градење на капацитетот и друга поддршка за ОГО, вклучувајќи ги и организациите на жените, во контекстите на другите земји кои сакаат да ги изградат своите способности да го надзираат безбедносниот сектор.
- Искористете ги постоечките механизми за да побарате информации од безбедносниот сектор кои ќе помогнат за ефикасен надзор.

6 Клучни препораки

За донатори, меѓународни и регионални организации:

1. Поддржете го создавањето на партиципативни тела за надзор на безбедносниот сектор: Кога поддржувате РБС, важно е да обезбедите вклученост на организациите на граѓанското општество, какви што се организациите на жените, во телата за надзор врз безбедносниот систем. Осигурете се дека домашната сопственост и партиципативните механизми ги поткрепуваат политиката и практиката поврзана со РБС.
2. Поддршувajte обуки за родот и прашањата на безбедносниот сектор за ОГО: Обуката и за родовите и за прашањата на безбедносниот сектор е важен начин за развој на потребната база на вештини во ОГО, овозможувајќи им поефикасно да се ангажираат во надзорот врз безбедносниот сектор и да ги унапредат вклучувањето и легитимитетот на овие активности. Исто така, осигурајте се дека персоналот на донаторот и другите одлучувачи кои работат на политики врзани за безбедноста поминале низ родова обука.

За организациите на граѓанското општество:

3. Бидете експерт за безбедносниот сектор: Бидете сигурни дека ги разбирате локалните, националните и регионалните безбедносни потреби и приоритети на различните групи мажи, жени, девојчиња и момчиња. Развијте ја својата експертиза за политиките, структурите и програмите на националниот безбедносен сектор, вклучувајќи го и јазикот што се зборува меѓу актерите во безбедноста.
4. Здружете се или соработувајте со локални, национални и регионални тела за набљудување на безбедносниот сектор: ОГО, вклучувајќи ги и организациите на жените, може да се застапуваат за вклучување во телата за набљудување на безбедносниот сектор и можат да помогнат да се стави родот на агендата.
5. Соработувајте со организациите на жените: ОГО можат да го зајакнат родово одговорниот надзор врз безбедносниот сектор преку партнерство со локални, национални и меѓународни организации на жените.
6. Застапувајте се за родово одговорни безбедносни политики и програми: ОГО може да заземат активна улога – преку кампањи за застапување или лобирање – да бараат политики и практики кои го зголемуваат учеството на жените на сите чинови и позиции; да го зајакнат внесувањето на родот во главните текови и да го намалат родовото насилство.

7. Подигајте ја свеста кај јавноста за прашањата на родот и безбедносниот сектор: Кампањи за подигање на свеста, вклучувајќи и работа со медиумите, може да се фокусираат на теми како што се борба со родовите стереотипи и охрабрување на регрутирањето на женскиот персонал во безбедносниот сектор; пристапот до правдата; или известување за механизмите за известување за РН на полицијата.
8. Спроведете родова ревизија на организација на безбедносниот сектор или процес на РБС: ОГО може да ги натераат институциите на безбедносниот сектор да бидат одговорни за вклучувањето на родовите прашања преку спроведување ревизии и проценки.
9. Документирајте го насилството против жените, мажите, момчињата и девојчињата: ОГО можат да играат клучна улога во надзорот врз безбедносниот сектор преку истражувања на родовото насилство и документирање на РН од безбедносниот персонал, што потоа може да биде искористено за активности за подигање на свеста и за застапување.
10. Набљудувајте ги буџетите за безбедност и одбрана: Примената на родова анализа на буџетот за реформа на безбедноста и одбраната, трошоците и јавните набавки на национално или на ниво на институција може да ги зајакне транспарентноста и одговорноста.
11. Создадете мрежа на ОГО: Формалната соработка со другите ОГО, вклучувајќи ги организациите на жените, може да создаде споделена платформа за прашањата на надзорот врз безбедносниот сектор и да ги зајакне иницијативите за подигањето на свеста и за застапување.
12. Изградете и зајакнете ја соработката меѓу ОГО и институциите на безбедносниот сектор: Соберете ги жените и мажите кои покажуваат интерес за родовите прашања од оружените сили, полицијата и другите институции на безбедносниот сектор, како и од ОГО. Создадете заедничка агенда и стратегии за да обезбедите посилен пристап кон вклучувањето на родовите прашања. Обезбедете родово обука за персоналот на безбедносниот сектор,
13. Вклучете ги родовите прашања: ОГО можат да го зголемат својот капацитет за родово одговорен надзор и да создадат недискриминаторска работна средина преку примена на внатрешна родова обука, усвојувајќи политики против сексуално вознемирување или кодекси на однесување и преземајќи мерки за осигурување родово рамнотежа кај персоналот.

7 Дополнителни извори

Корисни ВЕБ страници

International Alert – <http://www.international-alert.org>

Topic Guide: Civil Society and Security, Global Facilitation Network for Security Sector Reform - http://www.ssrnetwork.net/topic_guides/civil_soci.php

UNIFEM Portal on Women, Peace and Security - <http://www.womenwarpeace.org>

WILPF PeaceWomen - <http://www.peacewomen.org>

Практични упатства и прирачници

Amnesty International, Monitoring and Reporting Human Rights Abuses in Africa: A Handbook for Community Activists (Amnesty International. Amsterdam), 2002. http://www.protectionline.org/IMG/pdf/spa_handbook.pdf

Amnesty International, Understanding Policing: A Resource for Human Rights Activists (Amnesty International: Amsterdam), 2006. http://www.amnesty.nl/bibliotheek_vervolg/police_and_human_rights#artikel11338

Bauer, J and Hélie, A., Documenting Women's Rights Violations by Non-State Actors: Activist Strategies from Muslim Communities (Rights & Democracy and Women Living under Muslim Laws: Montréal and London), 2006. http://www.peacewomen.org/resources/Human_Rights/non-stateactors_violations.pdf

Caparini, Cole and Kinzelbach, eds., Public Oversight of the Security Sector: A Handbook for CSOs on Democratic Security Governance (Renesans: Bratislava), forthcoming July 2008.

International Alert and Women Waging Peace, Inclusive Security, Sustainable Peace: A Toolkit for Advocacy and Action (International Alert: London), 2004. http://www.international-alert.org/our_work/themes/gender_5.php

Organisation for Economic Co-Operation and Development - Development Assistance Committee, OECD DAC Handbook on Security System Reform: Supporting Security and Justice (OECD: Paris), 2007. <https://www.oecd.org/dataoecd/43/25/38406485.pdf>

UN Department of Peacekeeping Operations, Gender Resource Package for Peacekeeping Operations (UN DPKO: New York), 2004. <http://pbpu.unlb.org/pbpu/genderpack.aspx>

Valasek, K. with Nelson, K., Securing Equality, Engendering Peace: A Guide to Policy and Planning on Women, Peace and Security (INSTRAW: Santo Domingo), 2006. <http://www.un-instraw.org/en/docs/1325/1325-Guide-ENG.pdf>

Текстови и извештаи достапни онлајн

Anderlini, S.N., 'Negotiating the Transition to Democracy and Reforming the Security Sector: The Vital contributions of South African Women' (Hunt Alternatives Fund: Washington DC), 2004. http://www.huntalternatives.org/download/9_negotiating_the_transition_to_democracy_and_reforming_the_security_sector_the_vital_contributions_of_south_african_women.pdf

Ball, N., 'Civil Society, Good Governance and the Security Sector', Civil Society and the Security Sector, Concepts and Practices in New Democracies, eds. Caparini, M., Fluri, P. And Molnar, F. (DCAF: Geneva), 2006. <http://se2.isn.ch/serviceengine/FileContent?serviceID=21&fileid=3744D03E-599F-815E-8316-872CD10E1ECF&lng=en>

Caparini, M., Civil Society and Democratic Oversight of the Security Sector: A Preliminary Investigation, Working paper No. 132 (DCAF: Geneva), 2004. http://www.dcaf.ch/civsoc/proj_governance.pdf

Caparini, M., Fluri, P. and Molnar, F. eds., Civil Society and the Security Sector, Concepts and Practices in New Democracies (DCAF: Geneva), 2006. http://www.dcaf.ch/publications/e-publications/CivSoc/bm_caparini_civsoc.cfm

Nathan, L., Local Ownership of Security Sector Reform: A Guide for Donors, (Crisis States Research Centre: London), 2007. <http://www.crisisstates.com/download/others/SSRReformNathan2007.pdf>

Valasek, K., 'Gender and Democratic Security Governance', Public Oversight of the Security Sector: A Handbook for CSOs on Democratic Security Governance, eds. Caparini, Cole and Kinzelbach, (Renesans: Bratislava), forthcoming July 2008.

Nicolien Wassenaar, Incorporating gender into your NGO. Networklearning.org, 2006. <http://www.networklearning.org/download/gender.pdf>

ФУСНОТИ

- Ball, N., 'Civil Society, Good Governance and the Security Sector', *Civil Society and the Security Sector, Concepts and Practices in New Democracies*, eds. Caparini, M., Fluri, P. and Molnar F. (DCAF: Geneva), 2006.
- Прилагодено од Jones, S. and Williams, G., 'A Common Language for Managing Official Development Assistance: A Glossary of ODA Terms' (Oxford Policy Management: Oxford), 2002.
- Marina Caparini, *Civil Society and Democratic Oversight of the Security Sector: A Preliminary Investigation*, Working paper No. 132 (Geneva: DCAF, 2004) pp.7-8
- Caparini, Cole and Kinzelbach, *Public Oversight of the Security Sector: A Handbook for CSOs on Democratic Security Governance* (Renesans: Bratislava), се очекува да се објави.
- OECD, *OECD DAC Handbook on Security System Reform, Supporting Security and Justice*, (OECD: Paris), 2007 pp.20-21. Also: Hänggi, H., 'Making Sense of Security Sector Governance', *Challenges of Security Sector Governance*, eds. Hänggi, H. and Winkler, T.H. (DCAF: Geneva), 2003.
- Nathan, L., 'Local Ownership of Security Sector Reform: A Guide for Donors', paper commissioned by the Security Sector Reform Strategy of the UK Government's Conflict Prevention Pool (Crisis States Research Centre: London), 2007.
- UN Economic and Social Council, *Report of the Secretary-General, Coordination of the Policies and Activities of the Specialized Agencies and Other Bodies of the United Nations System: Mainstreaming the Gender Perspective into all Policies and Programmes in the United Nations system*, 12 June 1997.
- OECD, p.224.
- Nathan, p.6.
- OECD; DFID, *Understanding and Supporting Security Sector Reform* (DFID, n.d.:London).
- За детална анализа за домашната сопственост врз РБС, види Nathan.
- Farr, V., 'Voices from the Margins: A Response to "Security Sector Reform in Developing and Transitional Countries"', *Security Sector Reform: Potentials and Challenges for Conflict Transformation*, Berghof Handbook Dialogue Series, no. 2, eds. McCartney, C., Fischer, M. and Wils, O. (Berghof Research Centre for Constructive Conflict Management: Berlin), 2004.
- Caparini, p.58.
- 'FemLINK Pacific: Media Initiatives for Women', femTALK E'News. 11/2003. <http://www.peacewomen.org/news/Fiji/Nov03/femTALKenews.html>.
- За повеќе информации за работата на LICADHO's види <http://www.licadho.org/reports.php#r-112>.
- Земено од "Gender Checklist for Liberia" <http://www.peacewomen.org/resources/1325/LiberiaGenderChecklist.html>.
- За повеќе информации за развој родово сензитивни индикатори: Moser, A., 'Gender and Indicators: Overview Report' (BRIDGE/IDS: Sussex), 2007. <http://www.bridge.ids.ac.uk/reports/IndicatorsORfinal.pdf>.
- Прилагодено од: 'Framework for the integration of women in APEC'. http://www.gender.go.jp/english/apec/frame_work/b.html
- Moser, C., 'An Introduction to Gender Audit Methodology: Its design and implementation in DFID Malawi' (Overseas Development Institute: London), 2005.
- Hofbauer Balmori, H., *Gender and Budgets: Overview Report, BRIDGE Cutting Edge Pack* (Institute of Development Studies: Brighton), 2003, pp.17-20.
- Земено од: 'The White Ribbon Campaign'. http://www.whiteribbon.ca/about_us/.
- Прилагодено од: *Until The Violence Stops (UTVS), Advocacy Toolkit*, 18-19 April 2005, pp.12-13. <http://www.vdayeurope.org/newsletters/advocacydoc.pdf>.
- 'Participation and Access of Women to the Media and their Impact on and Use as an Instrument for the Advancement and Empowerment of Women', Online Discussion (Division for the Advancement of Women: New York), 2002. <http://www.un.org/womenwatch/daw/egm/media2002/online.html>.
- Williams, T., 'Gender for Journalists', Online Training Toolkit. http://www.cpu.org.uk/cpu-toolkits/gender_reporting/gender_tools_sensitive_language.html.
- Цитирано од: Albrecht, P., 'Advocacy', *Public Oversight of the Security Sector: A Handbook for CSOs on Democratic Security Governance*, eds. Caparini, M., Cole and Kinzelbach (Renesans: Bratislava), да се објави во јули 2008 година.
- Цитирано од: Valasek, K., ch. 13, 'Gender and Democratic Security Governance', in Caparini, Cole, Kinzelbach, *Public Oversight of the Security Sector: A Handbook for CSOs on Democratic Security Governance* (Renesans: Bratislava), forthcoming July 2008.
- Valasek.
- OSCE ODIHR, UN-INSTRAW and DCAF, "How to make gender training for security personnel more effective: Top 10 conclusions of an expert-group discussion". http://www.un-instraw.org/en/docs/SSR/GenderTraining_Ediscussion_Top10Recommendations_250607.pdf
- Meѓу членовите на ПАМБ (GAPS) влегуваат: International Alert; Womankind Worldwide; UNIFEM UK; UNA-UK; Women's International League for Peace and Freedom; the International Rescue Committee; Serene Communications Limited; Widows for Peace through Democracy; Northern Ireland Women's European Platform; Shevolution, Eyecatcher Associates and Project Parity; и бројни независни консултанти фокусирани на поврзани прашања.
- Прилагодено од 'What the Union of the Committees of Soldiers Mothers of Russia (name before 1998: the Committee of Soldiers Mothers of Russia) did for the first time in Russia'. <http://www.ucsmr.ru/english/ucsmr/history.htm>.
- 'Building a New Iraq: Women's Role in Reconstruction', (Woodrow Wilson Centre/Women Waging Peace), 2003. http://www.huntalternatives.org/download/20_building_a_new_iraq_women_s_role_in_reconstruction.pdf.
- Women in Peacebuilding Programme. <http://www.wanep.org/programs/wipnet.html>.
- Valasek, K., 'Gender and Democratic Security Governance', *Public Oversight of the Security Sector: A Handbook for CSOs on Democratic Security Governance*, eds. Caparini, M., Cole and Kinzelbach (Renesans: Bratislava), forthcoming July 2008).
- Barnes, K., *An assessment of Response Mechanisms to Sexual Exploitation and Abuse in Bo and Kenema (UNICEF-Sierra Leone)*, unpublished report (2005).
- Conaway, C.P. and Sen, A., *Beyond Conflict Prevention: How Women Prevent Violence and Build Sustainable Peace (Global Action to Prevent War/WILPF)*, 2005, pp.41-42.
- Има многу алатки кои обезбедуваат упатство за тоа како да се започне со внесување на родот во главните текови во рамките на организациите. На пример види Wassenaar, N., *Incorporating Gender into your NGO*, Networklearning.org, 2006. <http://www.networklearning.org/download/gender.pdf>.
- Oxfam, 'Oxfam's Policy on Gender Equality', 2003. http://www.oxfam.org.nz/images/whatwedo/gender/gender_policy2003.pdf.
- За повеќе информации: International Crisis Group, *Liberia: Resurrecting the Justice System*, Africa Report no.107, 6 April 2006, esp. pp. 13-16. <http://www.crisisgroup.org/home/index.cfm?id=4061>.
- Barth, E.F., *Peace as Disappointment: The Reintegration of Female Soldiers in Post-Conflict Societies: A Comparative Study from Africa*, (International Peace Research Institute Norway: PRIO), 2002. <http://www.peacewomen.org/resources/DDR/AfricaBarth.html>.
- Vlachova, M. and Biason, L., 'Violence Against Women as a Challenge For Security Sector Governance', *Challenges of Security Sector Governance*, eds. Hänggi, H. and Winkler, T.H., (DCAF: Munster), 2003, p.6.
- Gerasimova, M., 'The Liaison Office as a Tool for Successful NGO-Government Cooperation: An Overview of the Central and Eastern European and Baltic Countries' Experiences', *The International Journal of Not-for-profit Law*, vol. 7, Issue 3, (2005). http://www.icnl.org/knowledge/ijnl/vol7iss3/special_1.htm.
- Anderlini, S.N., *Negotiating the Transition to Democracy and Reforming the Security Sector: The Vital contributions of South African Women*, (Hunt Alternatives Fund: Washington DC), 2004.

